

تعاون

فصل

پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد ﷺ،
اعضای جامعه را به اعضای بدن تشبیه کرده
و فرموده‌اند: «جامعه با ایمان در دوستی و
مهربانی و ترحم به یکدیگر مانند بدن واحد
است که هرگاه عضوی از آن به درد آید،
اعضای دیگر نیز با آن عضو از طریق
بیداری و تب ابراز همدردی می‌کنند».

اعضای یک جامعه همه به همکاری
و همیاری یکدیگر نیاز دارند و قرآن کریم
از آن به تعاون در امور خیر یاد کرده است.
در این فصل با همکاری و اشکال
مختلف آن در خانه، مدرسه، محله و جامعه
بیشتر آشنا می‌شوید.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، پی می‌برید:

- ۱- تعاون یعنی چه؟ اشکال مختلف تعاون در خانه، مدرسه، محله و جامعه کدام‌اند؟
- ۲- قرآن کریم درباره تعاون چه فرموده است؟
- ۳- وقف و انفاق چیست؟
- ۴- شرکت‌های تعاونی چه ویژگی‌هایی دارند و چگونه تشکیل می‌شوند؟
- ۵- افراد نیکوکار و مؤسسات خیریه چه نقشی در همیاری اجتماعی دارند؟

تعاون (۱)

تعاون به زبان ساده یعنی همکاری و یاری رساندن به یکدیگر. حتماً شما تاکنون همکاری و کمک به دیگران را در زندگی خود تجربه کرده‌اید. اگر خاطره‌ای در این باره به یاد دارید، در کلاس بازگو کنید. اکنون ماجراهای (۱) و (۲) را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.

ماجرای (۱)

... چند روزی از تصادف احمد آقا می‌گذشت. چند شب پیش که با لباس تیره از کنار جدول خیابان عبور می‌کرد، موتورسواری او را ندیده و با او برخورد کرده بود. حالا یک پا و یک دستش را گچ گرفته بودند. به گفته پزشک، درمانش سه ماه طول می‌کشید. نمی‌توانست سرکار برود. باید در خانه می‌ماند و به همین دلیل اندوهگین بود. آخر، او هر روز صبح قبل از رفتن به محل کار، نان تازه می‌گرفت. بچه‌ها را بیدار می‌کرد و موقع رفتن به محل کار، امیرعلی پسر کوچکش را به مدرسه می‌رساند. آنها به تازگی صاحب یک نوزاد هم شده بودند، مادر سخت مشغول مراقبت از نوزاد بود و به کمک احمدآقا نیاز داشت، او حالا نمی‌توانست هیچ‌یک از این کارها را انجام دهد. اما این وضع ادامه نیافت. طولی نکشید که فریده خانم، خواهر احمدآقا به برادرهایش تلفن زد و از آنها درخواست همکاری و کمک نمود. او گفت: ما وظیفه داریم حالا که شرایط سختی برای برادرمان به وجود آمده، به او کمک کنیم. برادرها و خواهر دور هم جمع شدند، با هم گفت‌وگو کردند و سرانجام به تصمیم خوبی رسیدند.

آنها کارها را بین خودشان تقسیم کردند. یک نفر مسئولیت بردن احمدآقا به درمانگاه برای کارهای پزشکی و یک نفر بردن امیرعلی به مدرسه را به عهده گرفت. دیگری مسئول خرید برای خانه آنها شد. خواهر نیز موظف شد

برای مراقبت از نوزاد و کارهای خانه به همسر احمدآقا کمک کند و هر روز سری به خانه‌شان بزند...
با این تصمیم درست و همکاری و همدلی، حادثه‌ای که پیش آمده بود برای احمدآقا و خانواده‌اش قابل تحمل شد و آنها توانستند آن روزهای سخت را به خوبی سپری کنند....

ماجرای (۲)

در شهرکی دورافتاده که به تازگی شکل گرفته بود و هنوز امکانات و خدمات عمومی مناسب در آن وجود نداشت، بوی بد زباله‌ها و آلودگی، ساکنان را آزار می‌داد. زباله‌ها در زمین‌های گوشه و کنار شهرک انباشته می‌شدند و گاهی جلوی مسیر آب جوی‌ها را نیز می‌گرفتند.

روزی جلال، یکی از نوجوانان ساکن شهرک با دوستانش درباره این مشکل صحبت کرد. جلال دوستانش را به فکر کردن و چاره‌جویی تشویق می‌کرد و می‌گفت: ما باید تلاش کنیم و با همفکری و همکاری، چاره‌ای برای این مشکل پیدا کنیم.

آنها سرانجام راه‌حلی یافتند. پول‌هایشان را روی هم گذاشتند و با آن پول کیسه‌های پلاستیکی خریدند و به ساکنان شهرک دادند و آنها را قانع کردند که زباله‌هایشان را تفکیک کنند و زباله‌های قابل بازیافت را در کیسه‌های جداگانه بگذارند. آنها هر روز از راه فروش زباله‌های قابل بازیافت می‌توانستند درآمدی به دست بیاورند. با این درآمد کیسه زباله می‌خریدند و رایگان در اختیار خانواده‌ها قرار می‌دادند. به این ترتیب آنها موفق شدند تا حد زیادی مشکل آلودگی محیط زندگیشان و بوی بد و آزاردهنده زباله‌ها را حل کنند.

فعالیت

۱- گفت‌وگو کنید

(الف) شباهت‌های این دو ماجرا چه مواردی بود؟

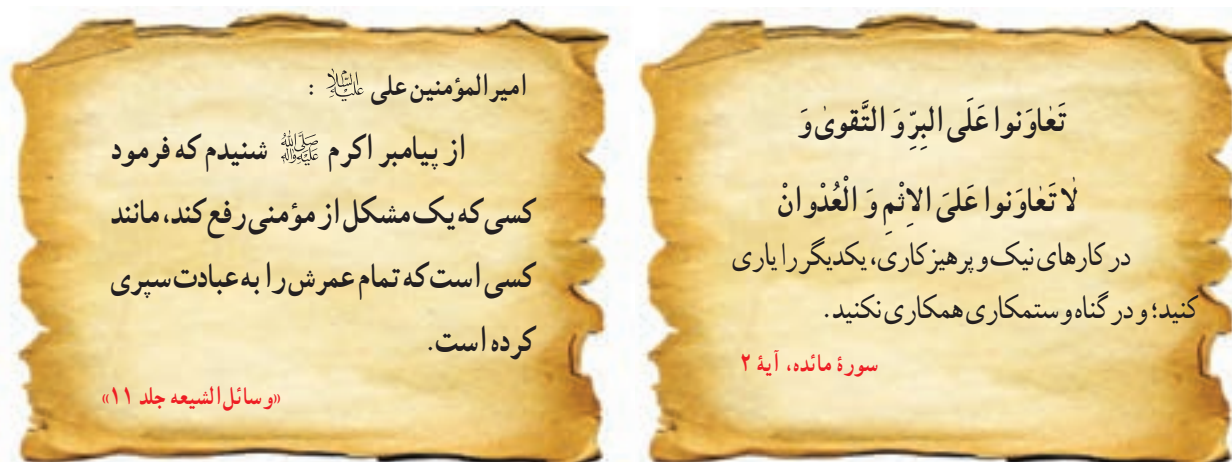
(ب) در ماجراهایی که نقل شد، افرادی که پیشقدم شده بودند تا به دیگری کمک کنند، چه دلیلی برای کار خود آوردند؟ بیان کنید.

(پ) اگر در این ماجراها احساس مسئولیت و همکاری وجود نداشت، چه اتفاقاتی می‌افتاد؟

(ت) اگر در خانواده و فامیل برای کسی اتفاق ناخوشایندی پیش بیاید، آیا صحیح است ما بی‌تفاوت بمانیم؟ چرا؟

سال پیش، آموختید که همه ما انسان‌ها در مقابل خداوند متعال نسبت به خود، دیگران و محیطی که در آن زندگی می‌کنیم، مسئول هستیم.

از آنجایی که انسان هم موجودی اجتماعی و هم مسئول، آفریده شده است؛ هیچکس نمی‌تواند اعمال و رفتار و زندگی خود را از اجتماع جدا کند و بگوید من می‌خواهم زندگی آسوده‌ای داشته باشم، نسبت به آنچه در جامعه می‌گذرد و اتفاقاتی که برای دیگران می‌افتد، بی‌تفاوت بمانم و زندگی خود را از دیگران جدا کنم. دین اسلام در زمینه رابطه فرد با اجتماع، پیام‌ها و دستوراتی دارد.

یکی از کارهایی که قرآن کریم به آن امر فرموده «تعاون» است. آیه قرآن کریم و معنی آن را بخوانید. همان‌طور که بی‌بردید خداوند از ما خواسته که در کارهای نیک به یکدیگر کمک کنیم، اما در امور ناپسند گناه و ستمکاری، همکاری نکنیم. همکاری نکردن در گناه یعنی اینکه اگر کسی کار ناپسند یا گناهی انجام می‌دهد ما او را تشویق نکنیم یا طوری رفتار نکنیم که انگار با او موافق هستیم.

تعاون جلوه‌ها و شکل‌های مختلفی دارد: اظهار دوستی و محبت، همدلی و خوشحال کردن یکدیگر، هدیه دادن، کوشش برای ایجاد صلح و آشتی میان انسان‌ها، عیادت از بیمار، قرض دادن، رفع مشکلات مردم و یاری رساندن به آنها در گرفتاری‌ها، مشارکت کردن برای رفع نیازهای مالی فقرا، امر به معروف و نهی از منکر و... آنچه در ماجرای (۱) و (۲) خوانده‌اید، جلوه‌هایی از تعاون در کارهای نیک بود. تعاون ممکن است در سطح خانواده و خویشاوندان، مدرسه، محله، شهر و روستا یا اعضای جامعه صورت بگیرد.

* همکاری و همدلی در خانواده باعث صمیمیت و محبت بیشتر بین اعضای خانواده می‌شود.

با تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها، هر عضوی از خانواده احساس می‌کند که مفید است و همه کارهای خانه بر دوش یک نفر قرار نمی‌گیرد.

پیامبر اکرم ﷺ و امامان بزرگوار علیهم‌السلام با اعضای خانواده خود، کمال همکاری را داشتند و در کارهایی مانند دوشیدن شیر چهارپایان، آسیاب کردن گندم و جو و نظافت خانه، همکاری می‌کردند.

شایسته است علاوه بر اعضای خانواده، قوم و خویش‌ها نیز در کارهای نیک، احساس همدلی و همکاری داشته باشند، در زمان‌های لازم به یاری یکدیگر بشتابند و نسبت به گرفتاری‌ها و مشکلات هم بی‌تفاوت نباشند.

• گاهی خویشاوندان برای رفع نیازهای مالی، صندوق قرض‌الحسنه خانوادگی درست می‌کنند. این صندوق مانند یک بانک کوچک است. اعضای داوطلب، از بین خود فرد یا افرادی را برای اداره صندوق انتخاب می‌کنند. هر یک از اعضا باید ماهانه مبلغی معین به این صندوق بپردازند. این پول در صندوق ذخیره می‌شود.

سپس، سقف وام را تعیین می‌کنند و هر ماه از ذخیره صندوق، به نوبت به یک یا دو نفر از اعضا که نیاز مالی دارند پولی به صورت وام (قرض) داده می‌شود. فرد وام‌گیرنده موظف می‌شود پولی را که قرض گرفته در مدت معینی به صورت اقساط به صندوق برگرداند.

* حتماً شما تاکنون همکاری در مدرسه را نیز تجربه کرده‌اید. برای مثال همکاری در نظافت کلاس و مدرسه، کمک به هم‌کلاسی‌هایی که در درس ضعیف هستند، همکاری در مراسم صبحگاهی و از این قبیل. شما در مدرسه چگونه و در چه کارهایی با هم‌کلاسی‌ها یا کارکنان مدرسه، همکاری می‌کنید؟ توضیح دهید.

* شایسته است افراد یک محله نیز با هم همکاری و همدلی داشته باشند. همدلی و همکاری بین افرادی که در یک محله زندگی می‌کنند، علاوه بر ایجاد صمیمیت و همبستگی، موجب می‌شود که کارها بهتر پیش برود. در دین اسلام به محبت و توجه به همسایه سفارش بسیار شده است. عیادت از همسایه بیمار، کمک و خوشامدگویی به همسایه جدیدی که به محله نقل مکان نموده، همکاری در نظافت و پاکیزگی محله و مراقبت از اموال عمومی و همکاری در جشن‌ها یا مراسم مختلف از جلوه‌های تعاون در محله است.

امام صادق علیه السلام فرمودند:
 با همسایه‌ات خوش رفتاری
 کن تا مسلمان راستین باشی.
 «بحار الانوار جلد ۷۴»

فعالیت

- ۲- به نظر شما آیا صحیح است که در خانه، همه کارها بر دوش یک نفر گذاشته شود؟ چرا؟
- ۳- شما در چه مواردی با اعضای خانواده‌تان همکاری می‌کنید؟ روی یک کاغذ بنویسید.
- ۴- چه نمونه‌هایی از همکاری در بین همسایه‌ها یا افراد محله خود سراغ دارید؟ بیان کنید.
- ۵- به نظر شما کدام مکان‌ها در محله می‌تواند به همبستگی و همکاری بیشتر بین افراد آن محله کمک کند؟
- ۶- به نظر شما چه عواملی مانع از همکاری و تعاون می‌شود؟ مثال بزنید.

تعاون، تنها به خانه و مدرسه و محله، محدود نمی‌شود. گاهی افراد نیکوکار در سطح جامعه به صورت فردی و گاهی به صورت گروهی به دیگران یاری می‌رسانند و کمک می‌کنند. موقعیت‌های زیر را بخوانید.

۲ خانم احسانی و همسرش یک کارگاه تولیدی لباس دارند، آنها هر چند ماه یکبار تعدادی از لباس‌هایی را که می‌دوزند به نیازمندان هدیه می‌دهند و بخشی از درآمد خود را نیز برای افراد بی‌بضاعت صرف می‌کنند.

۱ نرگس دانشجوی سال دوم دانشگاه است. او با مسئولان یک پرورشگاه که در آن کودکان بی‌سرپرست نگهداری می‌شوند، گفت‌وگو کرده و با هماهنگی آنها هفته‌ای چند ساعت به پرورشگاه می‌رود و در مراقبت از کودکان و انجام فعالیت‌های گروهی و مسابقات ورزشی با مددکاران همکاری می‌کند.

۴ آقای صدیقی، مردی چهل ساله و مهندس است. او نذر کرده که ماهی یکبار به آسایشگاه معلولان شهرشان برود و در حمام کردن افراد معلول به مددکاران آسایشگاه، کمک کند.

۳ پروانه معلم است. او در ایام تابستان که مدارس تعطیل است هفته‌ای دو روز به روستای نزدیک محل زندگی‌شان می‌رود و برای بچه‌ها کلاس تشکیل می‌دهد. پروانه، هم به کودکانی که مشکل و ضعف درسی دارند آموزش می‌دهد و هم به آنها کارهای هنری یاد می‌دهد.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا
تُحِبُّونَ...

هرگز به نیکی نمی‌رسید مگر اینکه از آنچه دوست دارید، انفاق کنید...

سوره آل عمران، آیه ۹۲

همان‌طور که پی بردید در این موقعیت‌ها، افراد از طریق بخشش مال، علم، توانایی‌ها و وقت خود به کسانی که نیازمند هستند، یاری می‌رسانند. به این بخشش «انفاق» می‌گویند. در قرآن کریم به انفاق، تأکید زیادی شده است و آیات فراوانی ما را به انفاق در راه خدا فرامی‌خوانند.

فعالیت

- ۱- انفاق کردن چه اثراتی در زندگی فرد انفاق‌کننده دارد؟
- ۲- درباره راه‌هایی که می‌توانید انفاق کنید، فکر کنید. چند مورد را روی کاغذ یادداشت کنید و سعی کنید آنها را انجام دهید.

● گاهی افراد نیکوکار در قالب سازمان‌های مردم‌نهاد* و مؤسسات خیریه* به یاری نیازمندان یا حل برخی از مشکلات جامعه می‌پردازند. از این قبیل مؤسسات می‌توان انجمن‌های حمایت از بیماران خاص، انجمن‌های نگهداری از معلولین و سالمندان، درمانگاه‌های خیریه، مؤسسات نگهداری و حمایت از ایتام* و خیرین مدرسه‌ساز و کتابخانه‌ساز را نام برد.

البته همه این سازمان‌ها و مؤسسات باید برای فعالیت‌های خود از وزارت کشور، مجوز بگیرند.

○ افتتاح یک مدرسه در سیستان و بلوچستان که به دست خیرین مدرسه‌ساز ساخته شده است.

خیرین مدرسه‌ساز

خیرین مدرسه‌ساز با استفاده از توانمندی‌های خود و دیگر افراد یا نهادهای نیکوکار به ساختن یا تعمیر و نوسازی و تجهیز مدارس می‌پردازند و این مدارس را به صورت رایگان در اختیار وزارت آموزش و پرورش، قرار می‌دهند.

خیرین مدرسه‌ساز می‌توانند نام خود یا پدر و مادر یا هر نامی را که بخواهند، روی مدرسه بگذارند. در یکی دو دهه اخیر، در کشور ما تعداد زیادی از خیرین برای دانش‌آموزان مدرسه ساخته‌اند.

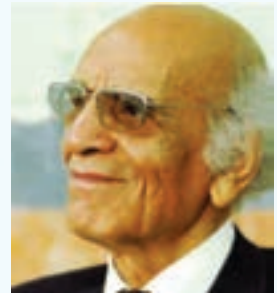
فعالیت

- ۳- مکانی (مدرسه، بیمارستان، مسجد و...) در شهر، روستا یا استان محل زندگیتان که به دست خیرین (مرد یا زن) ساخته شده، شناسایی و درباره آن تحقیق کنید.
- ۴- متن صفحه روبه‌رو، زندگینامه دو تن از خیرین مدرسه‌ساز را بخوانید. سپس در یک جمله بنویسید مهم‌ترین پیام یا نکته‌ای که از خواندن این متن گرفتید، چه بود؟ به نوبت جمله‌های خود را در کلاس بخوانید.
- ۵- یکی از اقدامات ارزشمند مردم کشور ما پس از پیروزی انقلاب اسلامی، تشکیل جهاد سازندگی و رفتن داوطلبانه آنها به مناطق محروم و روستاها برای عمران و آبادانی بود. درباره نهاد جهاد سازندگی از بزرگترها پرس‌وجو کنید و چند مورد از اقدامات این نهاد را در منطقه یا استان محل زندگی‌تان در کلاس بیان کنید.
- ۶- کاربرگ شماره (۱) تعاون را در منزل انجام دهید.

خیرین مدرسه ساز

شادروان غلامرضا مردانی آذری در سال ۱۳۰۵ در تبریز به دنیا آمد و بعدها در تهران مشغول به کار شد. او فعالیت‌های مدرسه‌سازی خود را در سال ۱۳۷۶ آغاز کرد و چند میلیارد تومان را به ساختن مدرسه و سایر امور خیریه اختصاص داد. برادر وی نیز از خیرین مدرسه‌ساز بود و او را همراهی می‌کرد. مردانی آذری حدود ۲۷ مدرسه ساخت و همواره به خانواده دانش‌آموزان بی‌بضاعت نیز کمک می‌کرد.

به پاس خدمات غلامرضا مردانی آذری که عمری را در ساختن مدرسه برای فرزندان ایران سپری کرده بود، نخستین مراسم نکوداشت خیرین مدرسه‌ساز به نام او نامگذاری شد و نشان «خورشید خیران» به بازماندگانش اعطا شد.

شادروان حسنعلی علی‌پور در سال ۱۳۱۷ در روستایی در اردبیل به دنیا آمد و با سختی توانست دوره دبیرستان را به پایان برساند زیرا که پدرش در آن هنگام ورشکست شده بود. بعدها نزد یکی از آشنایانش در آلمان رفت و با کار تجارت فرش آشنا شد و به تدریج از راه تجارت فرش، ثروت زیادی به دست آورد. او چهل سال در اروپا زندگی کرد، اما سرانجام همه دارایی‌هایش را فروخت و به ایران بازگشت و همه ثروت خود را در راه خدمت به جامعه خرج کرد.

علی‌پور به احترام ۷۲ تن از یاران اباعبدالله، تعداد ۷۲ مدرسه ساخت و علاوه بر آن تعدادی مسجد، درمانگاه و حمام نیز در روستای محل زندگی خود بنا کرد و حتی خانه‌ای را که در تهران در آن زندگی می‌کرد، وقف سازمان نوسازی مدارس کرد. در سال ۱۳۸۸ نشان «خورشید خیران» از طرف رئیس‌جمهور به این مرد نیکوکار، اعطا شد. تندیس او را در اداره آموزش و پرورش استان اردبیل نصب و میدانی را در شهر اردبیل به نام او نامگذاری کرده‌اند.

اگر چه امروز این دو مرد نیکوکار در قید حیات نیستند و از دنیا رفته‌اند اما تا روزگار باقی است کار نیک آنان برجای می‌ماند.

وقف

○ سازمان اوقاف و امور خیریه مسئولیت اداره موقوفات هر منطقه را به عهده دارد.

یکی دیگر از اقدامات بسیار خوب به منظور انفاق و تعاون در جامعه، وقف است.

وقف از روزگاران بسیار قدیم در ایران وجود داشته است. از دیرباز افراد نیکوکار بناهایی مانند مدرسه علمیه، پل، کاروانسرا، آب‌انبار و حمام عمومی می‌ساختند تا مردم بتوانند از آنها استفاده کنند. گاهی نیز دستور می‌دادند از منافع و درآمدی که از فعالیت در یک مکان حاصل می‌شود مثلاً از زمین کشاورزی یا کارگاه تولیدی، به افراد نیازمند کمک شود.

به اموال و دارایی‌هایی که وقف می‌شود، موقوفات می‌گویند و کسی حق تصرف در آنها را ندارد یعنی تا ابد باید به همان صورت که واقف* معین نموده است، استفاده شود.

شرکت‌های تعاونی

حتماً تاکنون نام شرکت‌های تعاونی را شنیده یا خوانده‌اید. هرگاه گروهی از مردم برای رفع نیازهای معیشتی و شغلی خود دور هم جمع شوند و بر طبق قانون تعاونی‌ها، در فعالیتی سرمایه‌گذاری و همکاری کنند و در سود و زیان آن شریک شوند، در واقع یک شرکت تعاونی، تأسیس کرده‌اند و هر یک از آنها را عضو شرکت تعاونی می‌نامند.

* براساس قانون، هر شرکت تعاونی حداقل با ۷ عضو، رسمیت پیدا می‌کند. اعضا از بین خود هیئت‌مدیره‌ای را انتخاب می‌کنند. همه اعضای شرکت تعاونی در تصمیم‌گیری‌ها مشارکت می‌کنند و رأی می‌دهند.

* در تعاونی، همه افراد با هم برابر هستند یعنی هر کس با هر مقدار سرمایه (سهام) عضو شود، یک حق رأی دارد. در حالی که در شرکت‌های غیرتعاونی، هر کس سرمایه و سهامش بیشتر است، قدرت بیشتری در تصمیم‌گیری‌ها دارد.

در شرکت‌های تعاونی، گروهی از افراد به طور داوطلبانه برای یک هدف مشترک تلاش می‌کنند. هدف شرکت‌های تعاونی معمولاً حل مشکلات اقتصادی و ایجاد رفاه و زندگی بهتر برای اعضای آن است و منافع نیز که از همکاری و فعالیت گروهی (جمع) حاصل می‌شود، به طور برابر و یکسان بین همه اعضا، توزیع می‌شود.

تعاونی‌ها ممکن است تولیدی، توزیعی یا خدماتی باشند.
 تعاونی‌های تولیدی مانند تعاونی در و پنجره سازان، تعاونی تولیدکنندگان فرش دستباف، تعاونی قطعه‌سازان اتومبیل و...؛
 تعاونی‌های توزیعی مانند تعاونی مصرف کارکنان ادارات، مؤسسات، شرکت‌ها و...؛
 تعاونی‌های خدماتی مانند تعاونی حسابداران، تعاونی دندانپزشکان و... و

بر طبق قانون اساسی، نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش استوار است:
 ۱- بخش دولتی: در این بخش اداره بنگاه‌های* اقتصادی بزرگ در دست دولت است مانند صنایع ذوب آهن و پتروشیمی که توسط دولت اداره می‌شود.
 ۲- بخش خصوصی: در این بخش، مالکیت و اداره بنگاه‌های اقتصادی کوچک در دست افراد است، مانند فردی که صاحب یک کارخانه یا مزرعه یا مغازه است.
 ۳- بخش تعاونی: در این بخش، بنگاه‌های اقتصادی به صورت شرکت تعاونی اداره می‌شوند.

فعالیت

- ۷- پرس و جو کنید. آیا در محل زندگی شما اثر یا بنای وقفی وجود دارد؟ واقف آن کیست؟
- ۸- متن مربوط به شرکت تعاونی را در این درس بخوانید و فواید مادی و معنوی را که در یک شرکت تعاونی وجود دارد، فهرست کنید. برای مثال: داوطلبانه بودن...

سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO): گروه‌هایی از افراد علاقه‌مند به رفع یک مشکل در جامعه که به صورت داوطلبانه، غیردولتی و غیرتجاری (بدون هدف سود بردن) در اموری مانند عمران و آبادانی، مقابله با آسیب‌های اجتماعی، حفظ محیط‌زیست و نظایر آنها، فعالیت می‌کنند. «سَمَن» نام اختصاری «سازمان‌های مردم‌نهاد» است.

مؤسسات خیریه: مؤسساتی که در آنها گروهی از افراد نیکوکار برای تأمین نیازهای خانواده‌های نیازمند و آسیب‌دیدگان اجتماعی، فعالیت می‌کنند. این مؤسسات عنوان‌هایی چون انجمن، جمعیت، نهاد و غیره دارند.

ایتام: جمع یتیم، کسانی که پدر یا مادر خود را در کودکی از دست داده باشند.

مددکار: فردی که در انجمن‌ها و مؤسسات خیریه به افراد نیازمند (مددجو) کمک و یاری می‌کند.

بنگاه اقتصادی: هر مکانی که در آن فعالیت اقتصادی انجام شود، از یک مغازه کوچک گرفته تا کارخانه‌ای بزرگ، بنگاه اقتصادی است.

واقف: کسی که چیزی را وقف می‌کند.

به کار بندیم

- یکی از فعالیت‌های زیر را انتخاب کنید و به دلخواه انجام دهید.
- ۱- با هم کلاسی‌هایتان یک انجمن نیکوکاری تشکیل دهید و وظایفی را برای اعضا معین کنید و با همکاری یکدیگر طی سال تحصیلی در کارهای خیر، مشارکت و اقدام کنید.
 - ۲- با راهنمایی و کمک مسئولان مدرسه، یک تعاونی مصرف در مدرسه خود تشکیل دهید و اصول تعاونی را در آن به کار ببندید.
 - ۳- الف) در صورتی که در آشنایان و خویشاوندان یا فامیل خود افرادی را می‌شناسید که در انجمن‌های نیکوکاری فعالیت دارند، با هماهنگی مسئولان مدرسه از آنها دعوت کنید به کلاس شما بیایند و درباره کارها و اهداف آن انجمن برای شما صحبت کنند.
 - ب) یکی از افراد نیکوکار روستا، شهر یا استان محل زندگی خود (زن و مرد) را شناسایی و به کلاس معرفی کنید.
 - ۴- تحقیق کنید سازمان تأمین اجتماعی چگونه نهادی است و کار آن چیست؟ نتیجه را به کلاس گزارش کنید.

نقش دولت در اداره کشور

دولت در مقابله با تورم موفق عمل کرد

۲

فصل

حتماً تاکنون واژه دولت یا اخبار مربوط به دولت را از رادیو و تلویزیون شنیده و یا در روزنامه خوانده‌اید. در هر کشوری دولت، نقش مهمی در زندگی مردم و اداره امور آن کشور دارد.

بر طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی، قوای حاکم در کشور ما که امور کشور را اداره می‌کنند، سه قوه مقننه، قضائیه و مجریه هستند که هر سه زیر نظر مقام رهبری اداره می‌شوند. مهم‌ترین وظیفه قوه مجریه، اجرای قانون اساسی و مصوبات قوه مقننه است. منظور از دولت همان قوه مجریه است.

شما در این فصل با ساختار و تشکیلات دولت و نقش و وظایف مهم قوه مجریه، آشنا می‌شوید.

شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، بی‌می‌برید:

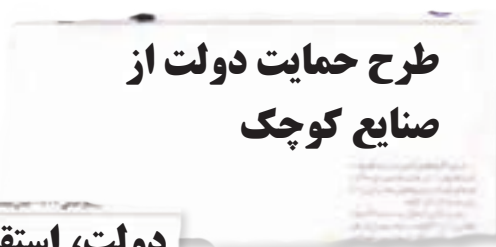
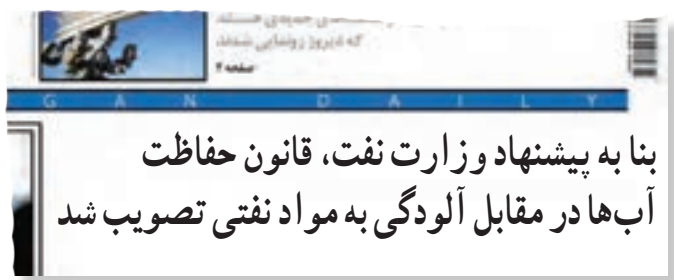
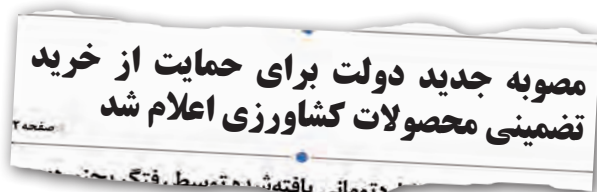
- ۱- قوه مجریه از چه کسانی تشکیل می‌شود؟
- ۲- مراحل انتخاب و شروع به کار رئیس جمهور، کدام‌اند؟
- ۳- دولت و شهروندان یک کشور چه وظایفی در برابر یکدیگر دارند؟
- ۴- منظور از پیش‌بینی لایحه بودجه چیست؟
- ۵- دولت و مجلس در چه اموری با هم همکاری می‌کنند؟

ساختار و تشکیلات دولت

حکومت کشور ما جمهوری اسلامی است که به وسیله سه قوه مقننه، قضائیه و مجریه، زیر نظر مقام رهبری اداره می‌شود.

سال گذشته با قوه مقننه آشنا شدید. در این فصل با نقش و وظایف قوه مجریه یعنی دولت و در فصل بعد نیز با وظایف قوه قضائیه آشنا می‌شوید.

اخبار روزنامه‌ها را بخوانید. در این اخبار شما به واژه‌های دولت، وزیر و وزارت برمی‌خورید.

قوة مجریه همان دولت و سازمان‌های وابسته به دولت است. ریاست قوه مجریه، بر عهده رئیس جمهور است که پس از مقام رهبری عالی‌ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و قوانین مصوب مجلس را بر عهده دارد. نام رئیس جمهور را در اخبار شنیده و تصویر او را در تلویزیون و روزنامه‌ها دیده‌اید.

فعالیت

۱- هم اکنون رئیس جمهور ایران کیست؟ او چگونه به این مقام انتخاب شده است؟ آیا می‌دانید در زمان انتخاب او چند نفر دیگر نامزد ریاست جمهوری بودند؟

رئیس جمهور چگونه انتخاب می‌شود؟
رئیس جمهور برای مدت چهار سال با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شود و تنها برای یک دوره چهارساله دیگر به صورت متوالی انتخاب مجدد او مانعی ندارد.

کسانی که شرایط ریاست جمهوری را دارند، داوطلب می‌شوند و پس از آن که صلاحیتشان توسط شورای نگهبان تأیید شد، برنامه‌های خود را برای مردم بیان می‌کنند. آنها از طریق تبلیغات انتخاباتی در صدا و

سیما، روزنامه‌ها و مجلات و اینترنت، و سخنرانی در مساجد و سالن‌های اجتماعات، پیام‌های خود را به مردم می‌رسانند. در روز رأی‌گیری، همه کسانی که ایرانی و تبعه جمهوری اسلامی ایران هستند - حتی افرادی که در خارج از کشور زندگی می‌کنند - می‌توانند در انتخابات شرکت کنند و به فرد مورد نظرشان رأی بدهند. حداقل سن رأی‌دهندگان هیجده سال تعیین شده است.

شرایط رئیس جمهور

برطبق اصل ۱۱۵ قانون جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور باید از میان رجال* مذهبی و سیاسی که
واجد شرایط زیر باشند، انتخاب گردد:
ایرانی الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، دارای
حسن سابقه و امانت و تقوی، مؤمن و معتقد به مبانی
جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور.

تنفیذ

پس از آنکه رئیس‌جمهور با حداکثر آرای مردم انتخاب شد، برای شروع به کار، حکم وی توسط رهبر امضا و تنفیذ می‌شود.

تحلیف (سوگند)

در مرحله بعد، رئیس‌جمهور در مجلس شورای اسلامی با حضور نمایندگان مجلس و شورای نگهبان و رئیس‌قوة قضائیه در پیشگاه قرآن کریم سوگند یاد می‌کند که وظایف خود را به درستی انجام دهد. رئیس‌جمهور دولتی که تشکیل می‌دهد در برابر ملت ایران، رهبر و مجلس شورای اسلامی مسئول هستند و باید پاسخگو باشند.

تشکیل کابینه* (دولت^۱)

رئیس‌جمهور برای خود معاونانی انتخاب می‌کند. هیئت دولت از رئیس‌جمهور، معاونان و وزیران تشکیل می‌شود. رئیس‌جمهور در شروع کار خود، افرادی را به‌عنوان وزیر انتخاب و به مجلس معرفی می‌کند. هر وزیر در برابر نمایندگان ملت در مجلس، برنامه‌های خود را ارائه می‌دهد. سپس نمایندگان درباره صلاحیت او برای وزارت، اظهارنظر می‌کنند. و درباره هر وزیر رأی‌گیری می‌شود. در صورتی که اکثریت نمایندگان مجلس به وزیری رأی اعتماد* بدهند، او می‌تواند به‌عنوان وزیر، کار خود را شروع کند. یک بار دیگر بریده روزنامه‌ها را بخوانید. دولت در چه اموری فعالیت می‌کند؟ همان‌طور که مشاهده می‌کنید، دولت‌ها با امور گوناگونی سروکار دارند. به همین دلیل امور مختلف کشور را به بخش‌هایی تقسیم کرده‌اند و هر بخش را برعهده یک مسئول به نام وزیر گذارده‌اند. هر وزیر مسئول یک وزارتخانه است و ساختمانی که دفتر وزیر در آنجا قرار دارد، وزارتخانه نامیده می‌شود.

وزارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران

رئیس‌جمهور

تعداد وزارتخانه‌های کشور ما هیجده وزارتخانه است.

○ وزارت آموزش و پرورش در تهران

○ اداره کل آموزش و پرورش استان ایلام

○ آموزش و پرورش شهرستان ایلام

○ یک مدرسه در شهر ایلام

هیئت دولت در طی سال، جلسات متعددی برگزار می‌کند و رئیس‌جمهور و وزیران در مورد مسائل مهم کشور و جهان به گفت‌وگو می‌پردازند و با مشورت یکدیگر، به راه‌حلهایی می‌رسند و در مورد مسائل تصمیم‌گیری می‌کنند.

مقر هیئت دولت و وزارتخانه‌ها در تهران پایتخت کشور است. وزارتخانه‌ها در همه استان‌های کشور، سازمان‌ها و اداراتی دارند که برنامه‌های آنها را اجرا می‌کنند.

○ جلسه هیئت دولت (رئیس‌جمهور و معاونان و وزیران)

فعالیت

۲- آخرین انتخابات ریاست جمهوری در چه سالی برگزار شد؟
انتخابات بعدی در چه سالی خواهد بود؟ در آن زمان شما چند سال دارید؟ آیا شرط سنی شرکت در انتخابات را خواهید داشت؟

۳- بنویسید هر یک از موضوعات زیر که در زندگی روزمره با آن سروکار دارید، به کدام وزارتخانه مربوط می‌شود:

● درس خواندن در مدرسه ← (وزارت آموزش و پرورش)

● استفاده از اتوبان، بزرگراه‌ها و جاده‌های بین‌شهرها

در مسافرت ← ()

● رفتن به سینما و کتابخانه ← ()

● مراجعه به پزشک و بیمارستان ← ()

● مصرف آب و برق ← ()

وظایف دولت

دولت و شهروندان

منظور از شهروندان، اتباع یک کشوراند. سال گذشته با مفهوم «تبعه» و «اتباع» آشنا شدید. همه کسانی که تابعیت دولت جمهوری اسلامی ایران را دارند، چه شهری باشند، چه روستایی و عشایر، چه در داخل کشور زندگی کنند و چه در خارج از کشور، شهروند ایران محسوب می‌شوند.

شهروندان در رابطه با دولت، حقوق و مسئولیت‌هایی دارند؛ برای مثال: آنها حق دارند از خدمات دولت در زمینه‌های مختلف بهره‌مند شوند، و حق دارند آزادی بیان، اظهار نظر و انتقاد داشته باشند.

در عین حال، شهروندان وظیفه دارند به قوانین و مقررات کشور احترام بگذارند و آنها را رعایت کنند، با دولت مشارکت و همکاری صمیمانه داشته باشند، مالیات خود را بپردازند و در هنگام جنگ از کشور دفاع کنند.

مهم‌ترین وظایف دولت و رئیس‌جمهور

رئیس‌جمهور و وزرا، مسئولیت‌ها و وظایف متعددی دارند.

بر طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف است شرایط و لوازم سواد و آموزش، بهداشت، شغل مناسب، رفاه، امنیت، فرهنگ و اخلاق اسلامی را در جامعه فراهم کند. دولت، همچنین وظیفه دارد تجهیزات زیربنایی و خدمات عمومی مانند ساختن راه و جاده، پل، بیمارستان، مسکن، مدرسه، سد، مخابرات، آب، برق و گاز و ... را در کشور، گسترش دهد.

اجرای قوانین و مصوبات مجلس (پس از تصویب مجلس شورای اسلامی) از وظایف مهم دولت است. رئیس‌جمهور علاوه بر آنکه وزیران را هدایت و بین آنها هماهنگی ایجاد می‌کند، وظایف و اختیارات دیگری نیز دارد؛ برای مثال، امضای قراردادهایی که بین ایران و کشورهای دیگر بسته می‌شود، امضای استوارنامه* سفیران کشور ما و پذیرش استوارنامه سفیران سایر کشورها، اعطای نشان‌های دولتی و ...

دولت و مجلس

دانستید که بین دولت و مجلس، روابطی وجود دارد.

یکی از اقدامات دولت‌ها، تنظیم لایحه* در امور مختلف است. این لوایح برای تصویب و قانونی شدن به مجلس شورای اسلامی فرستاده می‌شود. همچنین نمایندگان مجلس بر فعالیت‌های دولت نظارت می‌کنند و حق سؤال کردن از رئیس‌جمهور و وزرا را دارند. نمایندگان ممکن است از عملکرد رئیس‌جمهور یا هر یک از وزیران سؤال کنند. در این صورت رئیس‌جمهور یا وزیری که از او سؤال شده باید در مجلس حاضر شود و به سؤال نمایندگان پاسخ دهد. گاهی نیز ممکن است مجلس، وزیری را استیضاح* کند.

دولت، لایحه هوای پاک را به مجلس ارائه می‌کند...

ریاست جمهوری از پرمشغله‌ترین امور کشور است. یک رئیس‌جمهور از بامداد تا شامگاه و حتی روزهای تعطیل مشغول به انجام وظایف و رسیدگی به امور مختلف کشور است.

○ حضور رئیس‌جمهور در مراسم آغاز سال تحصیلی جدید

○ دیدار رئیس‌جمهور با جانبازان جنگ تحمیلی

برنامه‌های یک روز از زندگی یک رئیس‌جمهور

- * اقامه نماز صبح و تلاوت قرآن کریم
- ۵ بامداد
- * صرف صبحانه در جمع خانواده
- ۶
- * حضور در دفتر کار، مطالعه و بررسی روزنامه‌ها و آخرین اخبار داخلی و خارجی
- ۶:۴۰
- * مطالعه نامه‌های اداری و صدور دستورات لازم
- ۷
- * شرکت در جلسه هیئت وزیران و گفت‌وگو در مورد برنامه‌های انجام شده... ۸
- * دیدار با گروه‌ها و اقشار مختلف مردم (دیدار با جانبازان) ۱۰:۳۰
- * اقامه نماز ظهر و عصر
- ۱۳ (ظهر)
- * صرف ناهار با مقامات مهمان خارجی
- ۱۴
- * پذیرفتن استوارنامه سفیر یکی از کشورها
- ۱۴:۴۵
- * حضور در جلسات و شوراهایی که طبق قانون، ریاست آن بر عهده رئیس‌جمهور است (شورای عالی امنیت ملی)
- ۱۶
- * استراحت کوتاه
- ۱۸
- * مصاحبه مطبوعاتی
- ۱۸:۳۰
- * اقامه نماز مغرب و عشا
- ۲۰:۳۰
- * شرکت در مراسم تجلیل از متخصصان برتر کشور و صرف شام با آنها
- ۲۱:۳۰

- ۱- فرض کنید رئیس جمهور می‌خواهد از منطقه‌ای که شما در آن زندگی می‌کنید (شهر، روستا یا استان) بازدید یک‌روزه داشته باشد و از شما خواسته‌اند که برنامه‌ی زمانی این بازدید را بنویسید. به طور گروهی همفکری کنید و برنامه‌ای برای این بازدید بنویسید. در برنامه‌ی خود معین کنید رئیس‌جمهور از کدام مناطق دیدن کند. با چه کسانی ملاقات و گفت‌وگو کند و... برای هر کار زمانی را در نظر بگیرید.
- ۲- با استفاده از منابع مختلف (روزنامه‌ها، پایگاه اینترنتی دولت و...) درباره‌ی یکی از فعالیت‌های رئیس‌جمهور یا هیئت‌دولت، خبر و عکس تهیه کنید و به کلاس بیاورید.

درآمدها و هزینه‌های دولت

دانستید که دولت با امور گوناگونی سروکار دارد. دولت در این امور باید پول‌هایی را هزینه (خرج) کند.

هزینه‌ها

دولت فعالیت‌های مختلفی را در زمینه آموزش، بهداشت، اوقات فراغت، حفاظت از محیط زیست، مسکن، کشاورزی، صنعت و... انجام می‌دهد. همچنین دولت برای اقدامات عمرانی مثل ساختن پل، جاده، فرودگاه، نیروگاه برق و... باید سرمایه‌گذاری کند. فعالیت یک وزارتخانه مانند آموزش و پرورش را در نظر بگیرید. دولت برای ساختن مدرسه و اداره‌ی آن، پرداخت هزینه‌های آب، برق، حقوق و دستمزد معلمان، مدیران و حقوق کارمندان ادارات آموزش و پرورش، تهیه و تولید کتاب‌های درسی و نظایر آن، باید مبالغی (پول‌هایی) هزینه کند.

درآمدها

دولت برای اداره‌ی امور کشور باید درآمد داشته باشد تا بتواند هزینه کند. به طور کلی در کشور ما درآمدهای دولت را می‌توان به

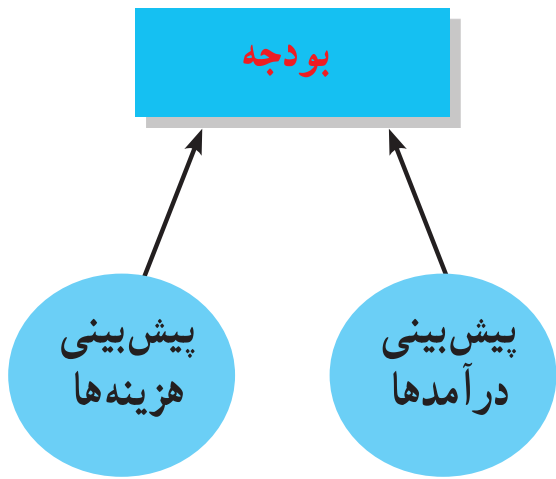
سه بخش تقسیم نمود:

* اکنون با توجه به شکل بگویید دولت بیشتر درآمدهای خود را از چه راهی به دست می‌آورد؟

* بخشی از درآمدهای دولت نیز از راه «مالیات» تأمین می‌شود. مالیات پولی است که بر طبق قانون، افراد و مؤسسات به دولت می‌پردازند تا در جهت اداره امور کشور، مورد استفاده قرار بگیرد.

* بخش دیگری از درآمدهای دولت که در مقایسه با موارد دیگر کوچک‌تر است از سایر منابع، تأمین می‌شود. برای مثال درآمدی که دولت از بابت ارائه خدمات برق، آب، گاز و تلفن به مردم، به دست می‌آورد یا درآمدهای مربوط به خدماتی مانند صدور گواهینامه رانندگی، سند مالکیت، گذرنامه و نظایر آن، یا درآمدهای ناشی از سرمایه‌گذاری در صنایع بزرگ از دیگر درآمدهای دولت هستند.

بودجه

بودجه به زبان ساده یعنی پیش‌بینی دخل و خرج دولت یا همان درآمدها و هزینه‌ها. بودجه‌سندی است که دولت در آن درآمدها و هزینه‌های یک کشور را برای یک سال، معین می‌کند. یکی از وظایف مهم دولت‌ها، تنظیم «لایحه بودجه» است.

این سند باید در مجلس شورای اسلامی تصویب شود. علاوه بر آن، مجلس بر درآمدها و هزینه‌های دولت نظارت می‌کند.

فعالیت

۳- کاربرگه شماره (۲) دولت را انجام دهید.

۴- گفت‌وگو کنید: به نظر شما متکی بودن درآمد یک کشور به صادرات نفت چه معایبی دارد؟ برای حل این مشکل چه راه‌هایی را باید در نظر گرفت؟

واژه‌ها

کابینه (دولت): رئیس جمهور، معاونان و وزیران وی.

رجال: مردان، بزرگان، مردان نامی

رأی اعتماد: اصطلاحی مربوط به مجلس است. منظور رأیی است که در آن نمایندگان مجلس، صلاحیت دولت یا وزیری را برای آن سمت تأیید کنند و به آن رأی مثبت دهند.

استوارنامه: هر سفیری که مأمور می‌شود برای خدمت به کشور دیگری برود، معرفی نامه‌ای از رئیس کشور خود (رئیس جمهور، پادشاه و...) برای رئیس کشور میزبان می‌برد و به وی تسلیم می‌کند که آن را استوارنامه می‌گویند.

لایحه: پیشنهادی است که از سوی دولت به مجلس ارائه می‌شود. این پیشنهاد درباره موضوعی است که ابتدا در هیئت دولت تصویب شده و سپس برای تبدیل شدن به قانون به مجلس ارائه می‌شود تا نمایندگان مجلس آن را تأیید کنند.

استیضاح: یعنی توضیح خواستن. وقتی نمایندگان، وزیری را استیضاح می‌کنند، او باید در مجلس حاضر شود و درباره موضوع مورد نظر نمایندگان توضیح دهد. سپس باید دوباره برای ادامه کار از مجلس، رأی اعتماد بگیرد.

به کار بندیم

- ۱- نامه‌ای به رئیس جمهور بنویسید و در آن انتظارات خود را به عنوان یک شهروند از دولت فهرست کنید. در این فهرست، حداقل پنج چیزی را که انتظار دارید دولت درباره آن اقدام کند، به ترتیب اولویت و اهمیت بنویسید.
- ۲- مردم می‌توانند نظرات و پیشنهادهای خود را با دفتر ریاست جمهوری یا دفتر روابط عمومی وزارتخانه‌ها (وزیران) از طریق مراجعه، مکاتبه یا تلفن بیان کنند. پرس و جو کنید و شماره تلفن یکی دو مورد از آنها را به دست آورید و اگر پیشنهاد و نظری دارید به آنها بگویید.
- ۳- در صورتی که به اینترنت دسترسی دارید به نشانی: www.dolat.ir که پایگاه اطلاع‌رسانی دولت است، مراجعه کنید و با راهنمایی معلم، فعالیتی مثلاً استخراج اخبار، عکس و... انجام دهید.

نوجوانان و قانون

۳

فصل

شما نوجوانان، سرمایه‌ای بزرگ هم برای خانواده‌تان و هم برای کشور عزیز ما ایران هستید.

تا چشم به هم بگذارید، نوجوانی تمام می‌شود، وارد مرحله‌ی جوانی می‌شوید، خانواده تشکیل می‌دهید و به نوبه‌ی خود، باید فرزندان شایسته و نیکوکار، تربیت کنید.

شما در آینده با انتخاب شغلی مناسب علاوه بر تأمین معاش، بخشی از نیازهای جامعه را برآورده می‌سازید. مدیریت امور و تصمیم‌گیری‌ها در پیشرفت‌های علمی، مدیون و محصول تلاش شما خواهد بود؛ پس آینده‌ی ایران عزیز به دست شما سپرده می‌شود.

اگرچه نوجوانی دوره‌ای ارزشمند و گرانبه‌است اما خالی از تهدید نیست. در این فصل شما با برخی آسیب‌های اجتماعی که نوجوانان را تهدید می‌کند آشنا می‌شوید و درباره‌ی نقش قانون و قوه قضائیه در محافظت از افراد در برابر آسیب‌های اجتماعی و پشتیبانی از حقوق فردی و اجتماعی آنها مطالبی می‌آموزید.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، پی می‌برید:

- ۱- چرا نوجوانی، دوره‌ای حساس است؟
- ۲- نوجوانان چه فرصت‌هایی برای رشد و شکوفایی استعدادهای خود دارند؟
- ۳- کدام آسیب‌های اجتماعی نوجوانان را تهدید می‌کند؟ چگونه باید با این آسیب‌ها مقابله کنند؟
- ۴- نقش و وظایف قوه قضائیه در کشور چیست؟
- ۵- انواع شکایات کدام‌اند و اختلافات چگونه حل و فصل می‌شوند؟

آسیب‌های اجتماعی* و پیشگیری از آنها

دوره نوجوانی

نوجوانان، گروه سنی دوازده تا هجده سال را تشکیل می‌دهند. شما یک نوجوان هستید. در این دوره، افراد از نظر جسمانی دچار تغییراتی می‌شوند که به این تغییرات «بلوغ» می‌گویند. نوجوانان علاوه بر تغییرات جسمانی از نظر ذهنی و اجتماعی نیز تغییر می‌کنند. آنها در حال پشت سر گذاشتن کودکی و رسیدن به جوانی و بزرگسالی هستند. تغییرات این دوره، اغلب باعث بروز مسائل مختلف عاطفی و احساسی در نوجوانان می‌شود.

فعالیت

۱- متن زیر را بخوانید و درباره آن گفت‌وگو کنید :

* کدام یک از این خصوصیات، در شما وجود دارد؟

* آیا این خصوصیات، مسائلی هم برای شما ایجاد کرده است؟ چگونه؟

* شما با این خصوصیات با مسائلی که پیش آمده چگونه برخورد می‌کنید؟

* راه حل منطقی و درست برخورد با هر یک از آنها چیست؟

برخی از خصوصیات که در دوره بلوغ و نوجوانی، در افراد ظهور می‌کند :

- شک و تردید : نوجوان گاه باشک و تردید نسبت به دانسته‌ها و آموخته‌های قبلی خود نگاه می‌کند. می‌خواهد تحقیق کند و خودش حقیقت را کشف کند.
- هویت*جویی : نوجوان می‌خواهد خودش را بشناسد. بداند کیست؟ چه جایگاهی دارد؟ هدفش در زندگی چیست؟ و به کدام سمت باید حرکت کند؟ ...
- هیجان‌طلبی و میل به تجربه کردن : نوجوان سرشار از انرژی و هیجانات مختلف است و دوست دارد که با پدیده‌های تازه، آشنا شود و آنها را تجربه کند ...
- استقلال‌طلبی : نوجوان دوست دارد وابستگی‌اش را به دیگران کم کند، می‌خواهد خودش تصمیم‌گیری، انتخاب و در مورد مسائل اظهار نظر کند ...
- حساس شدن نسبت به خود : نوجوان توجه و حساسیت بیشتری به ظاهر خود پیدا می‌کند. او دوست دارد که مورد قبول و تأیید همسالانش قرار بگیرد ...

ما نوجوانان، سرشار از نیرو و توانایی هستیم. ما حق داریم درس بخوانیم، مطالعه کنیم، حرفه و مهارت بیاموزیم، به ورزش و هنر پردازیم، استعدادهای خود را بشناسیم و شکوفا کنیم، تفریح و شادی کنیم و از زندگی لذت ببریم. ما وظیفه داریم از این دوره زندگی خود که هنوز مسئولیت اداره یک خانواده را بر عهده نگرفته‌ایم، به خوبی استفاده کنیم و قدر امکاناتی را که خانواده و مدرسه در اختیار ما می‌گذارند، بدانیم. ما نوجوانان رو به جوانی و بزرگسالی حرکت می‌کنیم و باید هدف‌هایی برای زندگی خود داشته باشیم.

فعالیت

- ۲- هر یک از شما فکر کنید و پاسخ‌ها را روی برگه کاغذ بنویسید.
- الف) چه هدف‌هایی برای زندگی خود دارید؟ سه هدف کوتاه‌مدت (یعنی هدفی که در یکی دو سال آینده می‌خواهید به آن برسید) و سه هدف بلندمدت (برای آینده دورتر) خود را بنویسید.
- ب) آیا هدف‌هایی که برای خودتان در نظر گرفته‌اید، قابل دسترسی هستند؟ چگونه می‌توان به این خواسته‌ها و هدف‌ها رسید؟
- پ) چه کسانی می‌توانند در رسیدن شما به این هدف‌ها کمک‌تان کنند؟ (به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم)

آسیب‌های اجتماعی

نوجوانی، فرصتی برای کسب شایستگی‌ها و مهارت‌های زندگی است و این فرصت کوتاه را باید غنیمت شمرد، اما در این دوره به دلیل برخی خصوصیتی که در دوران بلوغ به وجود می‌آید، افراد حساس‌ترند و ممکن است روحیه هیجانی و کنجکاوی آنها باعث شود که بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار بگیرند.

از جمله آسیب‌های اجتماعی که مشکلات زیادی برای افراد یک جامعه به وجود می‌آورد، پرخاشگری و نزاع و اعتیاد است.

● پرخاشگری و نزاع

پرخاشگری و نزاع، نتیجه کنترل (مهاری) نکردن خشم است. سال گذشته در کتاب تفکر و سبک زندگی تا حدی با موضوع خشم آشنا شدید و به لزوم کنترل (مهاری) خشم، پی بردید.

خشم و عصبانیت، احساسی طبیعی است و هرکس در زندگی خود در مواقعی عصبانی می‌شود. اما مهم این است که در موقع خشم، رفتاری مناسب از خودمان بروز بدهیم.

راه‌های مختلفی برای بیان عصبانیت وجود دارد. برخی از این راه‌ها درست و مفید و برخی از آنها مضرند.

افرادی که راه‌های درست ابراز خشم را یاد نگرفته و نمی‌توانند به طور معمول خشم خود را کنترل (مهاری) کنند، به افراد پرخاشگر تبدیل می‌شوند و ممکن است در بزرگسالی نیز به این رفتار ادامه دهند.

رفتارهای پرخاشگرانه درجات گوناگون دارد و ممکن است به شکل‌های مختلفی مانند آزار و اذیت، کتک زدن، مسخره کردن و تحقیر دیگران، بی‌ادبی نمودن و ناسزا گفتن و شکستن و تخریب وسایل، بروز کنند.

نوجوانان پرخاشگر، تحمل کمی دارند. پرخاشگری همچنین مشکلاتی را در یادگیری و تحصیل به وجود می‌آورد و زمینه را برای سایر آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌کند. گاهی پرخاشگری ممکن است اثرات جبران‌ناپذیری در زندگی فرد به وجود بیاورد. ماجرای روبه‌رو را بخوانید.

عصر بود. حامد جلوی تلویزیون دراز کشیده و فیلمی را تماشا می‌کرد. صدای بچه‌ها را در کوچه می‌شنید که بازی می‌کردند، ولی حوصله بیرون رفتن نداشت. صدای زنگ خانه به صدا درآمد. حامد در را باز کرد. بهرام بود که به او لبخند زد و گفت: توپ ما در حیاط شما افتاده است. لطفاً آن را بیاور. حامد رفت و توپ را آورد. بچه‌ها در کوچه فوتبال بازی می‌کردند. حامد گفت: اگر یک بار دیگر توپتان به خانه ما بیفتد، آن را به شما نمی‌دهم.

اما پنج دقیقه بعد، دوباره صدای زنگ خانه به صدا درآمد. حامد عصبانی شده بود. در را باز کرد و گفت: مگر نگفتم دیگر توپ را به شما نمی‌دهم. بهرام هم جواب داد: حالا مگر چه شده؟ چرا این قدر عصبانی هستی؟ حامد رفت و توپ را از باغچه برداشت و به آشپزخانه برد و با چاقو ضربه‌ای به آن زد و توپ پاره‌شده را آورد و به بهرام داد و گفت: بفرما. بهرام نگاهی به توپ انداخت و رو به حامد فریاد زد: این چه کاری بود که کردی؟ باید خسارتش را بدهی. پدرت کجاست؟ بگو بیاد دم در؛ و می‌خواست داخل خانه شود که حامد او را به سمت بیرون، هل داد. ناگهان بهرام روی زمین افتاد و...

فعالیت

۳- الف) ماجرای حامد را بخوانید و به سلیقه خود کامل و در کلاس تعریف کنید. مجسم کنید و حدس بزنید پیامدهای این ماجرا چه می‌تواند باشد؟

ب) چه مشکلاتی برای خانواده حامد و چه درسهایی برای خانواده بهرام به وجود می‌آید؟

پ) به نظر شما حامد از چه راه‌های دیگری می‌توانست عصبانیت خود را به طور صحیح ابراز کند؟

۴- گفت‌وگو کنید: در هنگام عصبانیت چه اتفاقاتی در بدن می‌افتد؟ آیا فرد در هنگام عصبانیت می‌تواند خوب فکر کند؟ چرا؟

بچه‌ها!
این سه قاعده را در هنگام خشم و
عصبانیت به خاطر بسپارید :

- ۱- نباید به خودم صدمه بزنم.
- ۲- نباید به دیگران صدمه بزنم.
- ۳- نباید به وسایل یا اموال خودم و دیگران، صدمه بزنم.

● گاهی اوقات ما از یک موضوع یا رفتار دیگران،
عصبانی می‌شویم. در اینجا باید یاد بگیریم که خشم خود
را کنترل (مهار) و از راه‌های صحیح، عصبانیت خود را
ابراز کنیم.

● گاهی اوقات ما در معرض عصبانیت دیگران
قرار می‌گیریم، یعنی با فردی مواجه می‌شویم که از دست
ما خشمگین است. در اینجا نیز باید یاد بگیریم چگونه
برخورد مناسب داشته باشیم.

وقتی دیگری از دست ما عصبانی است :

- به آرامی از او سؤال کنیم چرا از دست ما
عصبانی است و علت چیست؟
- به حرف‌های طرف مقابل، خوب گوش
کنیم و حرف‌های او را قطع نکنیم.
- اگر اشتباهی مرتکب نشده‌ایم، با آرامش
توضیح دهیم و اگر اشتباهی کرده‌ایم
عذرخواهی کنیم و راهی برای جبران
اشتباه، پیدا کنیم.
- اگر کسی از دست ما خیلی عصبانی
است، به طوری که حاضر به شنیدن
حرف‌های ما نیست و ممکن است به ما
صدمه بزند، فوراً صحنه را ترک کنیم و از
بزرگ‌ترها کمک بخواهیم.

وقتی ما از دست کسی عصبانی هستیم :

- به خدا پناه ببریم و با گفتن ذکر و نام و یاد
خدا خود را آرام کنیم.
- نفس‌های عمیق بکشیم و از یک تا ده
بشماریم.
- با رعایت سه قاعده‌ای که در بالا گفته
شد، علت عصبانیت خود را مؤدبانه و آرام
بیان کنیم.
- اگر نمی‌توانیم خود را آرام کنیم، محیط
ناراحت‌کننده را ترک کنیم.
- برای آرام کردن خود از گفت‌وگو و
مشورت با بزرگ‌ترها کمک بگیریم.

فعالیت

- ۵- یکی از سخنان گوهر بار پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ یا امامان بزرگوار عَلَيْهِمُ السَّلَام را دربارهٔ غلبه بر خشم، انتخاب کنید. آن را با خط خوش بنویسید و تزئین کنید و سپس به دیوار منزل یا کلاس نصب نمایید.
- ۶- کار برگه شماره (۳) راه‌های ابراز صحیح خشم را در کلاس، اجرا کنید.

امام علی عَلَيْهِ السَّلَام

* خشم دشمن توست، پس آن را بر خود مسلط مگردان.

«غرر الحکم حدیث ۱۳۳۷»

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام

* هر کسی مالک خشم خود نباشد، مالک عقل خود

نخواهد بود.

«الکافی جلد ۲»

● موادّ مخدّر، تجربه‌ای خطرناک

یکی دیگر از آسیب‌هایی که در هر کشوری افراد و به‌ویژه جوانان را تهدید می‌کند، اعتیاد* به موادّ مخدّر است. شاید شما از طریق آشنایان و دوستان، روزنامه‌ها و مجلات یا فیلم‌های تلویزیون درباره موادّ مخدّر چیزهایی خوانده یا شنیده باشید. آیا تاکنون نام انواع موادّ مخدّر را شنیده‌اید؟ دربارهٔ موادّ مخدّر چه اطلاعاتی دارید؟

موادّ مخدّر، موادی هستند که مصرف آنها تغییراتی روی دستگاه عصبی ایجاد می‌کند و باعث کم شدن هوشیاری و بی‌حسی و بی‌حالی می‌شوند اما پس از تمام شدن اثر آن روی مغز، فرد حال بسیار بدی پیدا می‌کند و مجبور است دوباره به سمت آن ماده برود. به عبارت دیگر فرد به آن وابستگی پیدا می‌کند و حاضر است برای به دست آوردن آن ماده، هر کاری بکند. اکنون مطالبی را که در کادر صفحه بعد درباره آثار موادّ مخدّر نوشته شده، بخوانید.

شاید شما از خود پرسید چرا برخی افراد، گول می‌خورند و به سمت چنین موادی گرایش پیدا می‌کنند؟ بعضی از افراد ادعا می‌کنند برای فرار از مشکلات به این سمت کشیده شده‌اند. برخی از نوجوانان و جوانان که جرأت و مهارت «نه گفتن» را ندارند، تحت تأثیر دیگران قرار می‌گیرند و به خواسته‌های آنها پاسخ مثبت می‌دهند و فریب می‌خورند. بعضی دیگر از افراد از روی کنجکاوی یا خودنمایی و اینکه نشان دهند، دیگر بچه نیستند، سیگار و موادّ مخدّر را تجربه (آزمایش) می‌کنند. در حالی که تجربه موادّ مخدّر، خطرناک است و حتی با یک‌بار استفاده، فرد به دام آنها می‌افتد و به سادگی نمی‌تواند از شر آنها خلاص شود.

فعالیت

گفت‌وگو کنید :

- ۷- آیا فردی که مشکلاتی در زندگی دارد، عاقلانه است به موادّ مخدّر پناه ببرد؟ چرا؟
- ۸- در سال‌های قبل مطالبی دربارهٔ مهارت «نه گفتن» آموختید. توضیح دهید منظور از این مهارت چیست؟
- ۹- علل گرایش افراد به موادّ مخدّر کدام‌اند؟ راه‌حل درست برخورد با هریک از آنها چیست؟

• ماده نیکوتین در سیگار و تنباکو در قلیان به قلب و شش‌ها آسیب می‌رسانند. این مواد همچنین باعث بروز بیماری سرطان می‌شوند.

○ مواد مخدر که از قاچاقچیان کشف شده است.

• تریاک، هروئین، حشیش، شیشه، کراک، و قرص‌های اِکستازی (وجدزدگی^۱)، از جمله موادمخدر و افیونی هستند که آسیب‌های شدیدی به جسم و روان افراد وارد می‌کنند. این مواد اثراتی مخرب بر مغز و سیستم (دستگاه) اعصاب مرکزی انسان می‌گذارند. ضعیف و رنجور شدن، لرزش و سرگیجه، خواب نامنظم، از دست دادن کنترل خود و تغییر در شخصیت و رفتار فرد، از جمله این تأثیرات است. برخی از موادمخدر، محرک یا توهم‌زا هستند و به آنها «روان‌گردان» هم می‌گویند. افراد با مصرف این مواد، دچار هیجان یا توهم (خیال) می‌شوند و نمی‌توانند واقعیت را تشخیص دهند. بنابراین با مصرف این مواد از حال طبیعی خارج شده و عقل خود را از دست می‌دهند و دست به اعمال خلاف و خطرناک می‌زنند و معمولاً به خود یا دیگران صدمه وارد می‌کنند.

به‌طور کلی همه افراد معتاد نسبت به زندگی خود بی‌توجه می‌شوند. آنها به تدریج دوستان سالم خود را از دست می‌دهند، در رابطه با اعضای خانواده‌شان دچار مشکل می‌شوند و نمی‌توانند به تحصیل یا کار خود ادامه دهند. همچنین، افراد معتاد دچار مشکلات قانونی می‌شوند و جامعه آنان را از خود طرد می‌کند.

نوجوانان عزیز، مراقب باشند و بدانند :

بر طبق قانون، نگهداری و مخفی نمودن، خرید و فروش و پخش، مصرف و واردات و صادرات مواد مخدر، جرم* است و افرادی که مواد مخدر را در جامعه پخش یا خرید و فروش کنند با شدیدترین مجازات‌ها روبه‌رو می‌شوند. گاهی ممکن است قاچاقچیان* مواد مخدر، کودکان و نوجوانان را فریب دهند و از آنها سوءاستفاده کنند و بخواهند در مقابل دریافت پولی، مقداری از این مواد را برایشان جابه‌جا کنند. اگر نوجوانی این کار خطا را بکند، حتی اگر فریب خورده و مجبور شده باشد، مجرم شناخته شده و به زندان منتقل می‌شود، چون عمل مجرمانه‌ای انجام داده است.

فعالیت

۱۰- با توجه به مطالبی که در این صفحات خواندید و دانسته‌های قبلی خود، به‌طور گروهی، پیامدهای مصرف مواد مخدر را در زندگی یک فرد، روی کاغذ فهرست کنید و به معلم بدهید.

۱۱- چرا بیشتر کشورها با قاچاقچیان و مصرف‌کنندگان مواد مخدر مبارزه می‌کنند؟

در درس قبل با نمونه‌هایی از آسیب‌های اجتماعی که افراد را تهدید می‌کند، آشنا شدید. این سؤال پیش می‌آید که چه کسانی از نوجوانان در برابر آسیب‌ها و تهدیدات، محافظت می‌کنند؟

● خود

نخست، هر نوجوانی باید خودش از خود مراقبت کند. سال گذشته خواندید که هر فرد نسبت به بدن و روح و روان خود مسئول است و باید از اعمال و رفتاری که به سلامتی بدنی و روانی او لطمه می‌زند، پرهیز کند.

البته در این راه باید همیشه از خداوند متعال و ائمه معصومین علیهم‌السلام بهترین وسیله و راه نجات هستند کمک بگیریم و از طریق نماز و دعا و نیایش از خدا و واسطه‌های فیض الهی بخواهیم تا ما را یاری کنند که در راه راست حرکت کنیم و در مقابل وسوسه‌های شیطانی تسلیم نشویم.

● خانواده

پدر و مادر، مسئولیت مراقبت از فرزندان و فراهم کردن امکانات زندگی برای آنها را دارند. پدر و مادر در تربیت و مراقبت فرزندان، حق قانونی دارند. آنها حق دارند تا زمانی که فرزندانشان مستقل نشده‌اند، بر فعالیت‌های آنها نظارت دقیق داشته باشند.

● مدرسه

نوجوانان، بخش زیادی از زندگی خود را در مدرسه می‌گذرانند. معلمان و مسئولان مدرسه نیز مانند پدر و مادر، مسئولیت مهم و قانونی مراقبت از نوجوانان را در برابر آسیب‌های اجتماعی به عهده دارند. آنها نوجوانان را برای داشتن زندگی شایسته، تربیت می‌کنند.

● قانون

قانون از حقوق همه افراد از جمله نوجوانان حمایت می‌کند. نیروی انتظامی (پلیس) برای برقراری امنیت و حفاظت از مردم تلاش و با کسانی که قوانین را نقض کنند، برخورد می‌کند. البته، پلیس قانون وضع نمی‌کند و قدرت نامحدود هم ندارد، بلکه پلیس نیز در چارچوب قوانین و تا جایی که قانون به او اجازه می‌دهد، می‌تواند عمل کند.

فعالیت

- چرا والدین حق دارند از فرزندانشان بپرسند به کجا می‌روند؟ با چه کسانی دوست هستند؟ چه موقع به خانه برمی‌گردند؟ و سؤالاتی از این قبیل ...
- به نظر شما ارتباط با خدا از طریق نماز و دعا، چگونه ما را از افتادن به دام آسیب‌ها، حفظ می‌کند؟ توضیح دهید.
- درباره چگونگی تقویت اراده و تسلط بر تمایلات خود فکر کنید و چند تمرین پیشنهاد کنید.

سال گذشته، شما با برخی وظایف قوه مقننه، آشنا شدید. دانستید که قانون از حقوق همه مردم حمایت می‌کند و همه مردم در برابر قانون، مساوی هستند. اما اگر قانون رعایت نشود، چه باید کرد؟ هر چند بسیار خوب است که همه مردم در کنار هم به گونه‌ای زندگی کنند که هیچ‌وقت اختلافی بین آنها پیش نیاید، همه وظایف خود را به خوبی انجام دهند، به حقوق یکدیگر احترام بگذارند و قوانین را رعایت کنند، اما به هر حال در هر جامعه‌ای افرادی وجود دارند که با زیر پا گذاشتن قانون تخلف می‌کنند. همچنین در هر جامعه‌ای اختلافاتی بین افراد، به وجود می‌آید. این اختلافات ممکن است در اثر آگاه نبودن و ندانستن قانون پیش بیاید و یا افرادی عمداً از قانون سرپیچی کنند.

قوه قضائیه

در هر جامعه‌ای باید نهادی وجود داشته باشد که عدالت اجتماعی را برقرار سازد، بر اجرای قوانین نظارت کند، با تخلفات برخورد کند و متخلفان را به مجازات برساند.

این نهاد، «قوه قضائیه» است که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی افراد است.

بر طبق قانون اساسی، رئیس قوه قضائیه از سوی رهبر جمهوری اسلامی به مدت پنج سال انتخاب می‌شود. رئیس قوه قضائیه باید فردی مجتهد، عادل، آگاه به امور قضایی و مدیر و مدبر باشد.

برخی ارکان و سازمان‌های وابسته به قوه قضائیه

- دادگاه‌ها و دادرها
- دیوان عالی کشور
- دیوان عدالت اداری
- سازمان بازرسی کل کشور
- سازمان قضایی نیروهای مسلح
- سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی
- سازمان ثبت اسناد و املاک
- سازمان پزشکی قانونی

قوه قضائیه وظایف زیر را برعهده دارد :

- ۱- رسیدگی به شکایت‌های مردم و حل اختلافات آنها
 - ۲- کشف جرم، تعقیب و مجازات مجرمان
 - ۳- اقدامات مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم
 - ۴- گسترش عدل و آزادی‌های مشروع در جامعه
 - ۵- نظارت بر حسن اجرای قوانین در سازمان‌ها و دستگاه‌های اداری
- قوه قضائیه وظایف قانونی خود را از طریق ارکان و سازمان‌های مختلفی که دارد، انجام می‌دهد.

رسیدگی به شکایت‌های مردم و حل اختلافات

یکی از مهم‌ترین وظایف قوه قضائیه، حل کردن اختلافات مردم است. البته در هر اختلافی بهتر است افراد سعی کنند در درجه اول از راه مسالمت‌آمیز و با گفت‌وگو موضوع را حل کنند و در این راه از افراد باتجربه‌تر و ریش‌سفیدان فامیل و شورای حل اختلاف محلّه کمک بگیرند و در صورتی که نتیجه‌ای حاصل نشد برای حل اختلاف به دادگاه مراجعه نمایند. دادگاه‌ها انواع گوناگون دارند. همچنین، هیچ‌گاه افراد نباید برای گرفتن حق خود، به طور خودسرانه یا از راه زد و خورد و نزاع، عمل کنند.

انواع دعاوی (اختلافات)

به‌طور کلی دعاوی‌ای که در دادگاه‌ها طرح می‌شوند، به دو دسته تقسیم می‌شوند:

دعاوی (اختلافات) کیفری: مربوط به اعمالی است که دادگاه برای فردی که مرتکب جرمی شده است، مجازات تعیین می‌کند.

موقعیت‌های ۱ و ۲، نمونه‌هایی از دعاوی کیفری است: در موقعیت (۱) به موجب قانون، فحاشی و افترا یا قدرت‌نمایی، جرم است و مجازات زندان دارد.

در موقعیت (۲) نیز به موجب قانون، اگر کسی بدون داشتن مدرک، خود را پزشک، مهندس، وکیل و... معرفی کند و بخواهد از راه فریب دیگران، منافی را به دست آورد. «غصب عنوان» نموده و این کار، جرم است و مجازات زندان دارد.

دعاوی (اختلافات) حقوقی: مربوط به اعمالی است که دادگاه مجازاتی تعیین نمی‌کند بلکه افراد را ملزم می‌کند که تکالیفشان را انجام دهند یا حقوق قانونی دیگران را بدهند.

موقعیت‌های ۳ و ۴، نمونه‌هایی از دعاوی حقوقی است: در موقعیت (۳) دادگاه، میزان ضرر و زیان را تعیین می‌کند و فرد باید خسارات را بپردازد.

در موقعیت (۴) نیز پس از رأی دادگاه، فردی که خطا کرده، باید حقوق دیگری را به او پس دهد.

● موقعیت (۱)

در یک مغازه، فردی به هنگام اختلاف بر سر موضوعی بایک مشتری دیگر شروع به توهین و فحاشی و افترا زدن به او نمود و او را با قدرت نمایی تهدید کرد.

● موقعیت (۲)

در محله آقای صادقی فردی در منزل شخصی‌اش افراد بیمار را می‌پذیرد و از آنها حق ویزیت دریافت می‌کند. این فرد مجوز نظام پزشکی ندارد.

● موقعیت (۳)

یکی از همسایگان خانم شریفی در هنگام ساختمان‌سازی به طور ناخواسته، قسمتی از خانه او را با خاک بردار (لودر) خراب کرده است.

● موقعیت (۴)

آقای سعیدی ادعا می‌کند بخشی از زمین کشاورزی آقای محسنی را خریده و در آن درخت کاری نموده است اما آقای محسنی می‌گوید مقدار زمین تصرف شده مطابق با سندی که تنظیم شده، نیست.

در دادگاه، قاضی مدارک خواهان (شاکلی)* و خوانده* را مطالعه می‌کند و از آنها می‌خواهد تا دلایل خود را بیان کنند. قاضی باید فردی عادل و آشنا با قوانین باشد. در همه دادگاه‌ها، افراد حق دارند فردی را به عنوان «وکیل» انتخاب کنند تا از حقوق آنها دفاع کند.

وکیل کسی است که در رشته حقوق درس خوانده و به قوانین آشناست و پروانه (اجازه‌نامه) وکالت دارد.

اگر کسی توانایی مالی نداشته باشد که وکیل بگیرد، می‌تواند از دادگاه درخواست وکیل کند. همچنین افراد می‌توانند قبل از نوشتن شکایت در مجتمع‌های قضایی، با مشاور حقوقی در آن مجتمع مشورت کنند تا بدانند چگونه شکایت خود را مطرح کنند.

فعالیت

- ۴- فردی بابت فروش چند تخته فرش، از مشتری چک دریافت کرده است اما وقتی به بانک مراجعه کرده، پی برده که آن چک موجودی ندارد. او نه قوانین مربوط به چک را می‌داند و نه چگونگی طرح شکایت را. چه باید بکند؟
- ۵- در موقعیت‌های ۱ تا ۴ صفحه قبل دو مورد جرم وجود دارد. این جرم‌ها را بیان کنید.
- ۶- چرا افراد نباید خودسرانه یا از راه دعوا و زدو خورد به حل اختلافات بپردازند؟ مثالی بیاورید.

○ دادگستری مرجع رسمی رسیدگی به شکایات مردم و سازمان‌هاست و زیر نظر

رئیس قوه قضائیه اداره می‌شود.

آسیب اجتماعی: آسیب اجتماعی معنا و مفهوم گسترده‌ای دارد اما به طور کلی به هر پدیده و مسئله نامطلوب و مضر در سلامت اجتماعی و هر شرایطی که برای جامعه اختلال ایجاد کند، آسیب اجتماعی می‌گویند، مثل جنایت، طلاق، پرخاشگری و نزاع، سرقت، فقر، بی‌سوادی، اعتیاد.

هویت: احساس و آگاهی و شناخت نسبت به خود

اعتیاد: وابستگی جسمی و روانی به یک ماده [مخدر] به طوری که اگر فرد آن ماده را مصرف نکند دچار بی‌قراری، پریشانی و درد می‌شود و برای به دست آوردن آن ماده به هر کاری دست می‌زند.

جرم: هر عملی که قانون را نقض کند و برای آن مجازاتی تعیین شده باشد (مجازات‌ی در پی داشته باشد).

قاچاقچی: فردی که مواد یا کالاهایی را به طور غیرقانونی از جایی به جای دیگر حمل کند یا به فروش برساند.

خواهان (شاکی): کسی که شکایتی را در دادگاه علیه فردی یا مؤسسه‌ای طرح می‌کند.

خوانده: کسی که از او شکایت شده است.

به کار بندیم

۱- با راهنمایی معلم و همفکری دوستانتان یکی از آسیب‌های اجتماعی را که در محیط زندگی شما وجود دارد در نظر بگیرید و انجمنی برای مبارزه با آن آسیب پیشنهاد بدهید. بگوئید این انجمن چه فعالیت‌هایی می‌تواند انجام دهد؟

۲- یک داماسنج خشم درست کنید. در طی هفته، چیزهایی که شما را عصبانی کرده و علت آن را بنویسید و روی داماسنج نشان دهید عصبانیت شما در هر موقعیت در چه درجه‌ای قرار داشته است. بعد فکر کنید در هر مورد چگونه می‌توانید خود را کنترل و مسئله را حل کنید. کدام موارد مرتباً تکرار شده است؟

شنبه ۲۰ آبان ماه **میزان عصبانیت** **درجه**

درجه	میزان عصبانیت	شنبه ۲۰ آبان ماه	امروز
۱۰۰	خیلی زیاد		
۷۰	زیاد		
۴۰	متوسط		
۲۰	کم		
۰	اصلاً		

۳- در مواقعی که به مشکلی برمی‌خوریم، چگونه با پلیس تماس می‌گیریم؟ با چه شماره‌ای؟

۴- درباره کار یک وکیل، پرس‌وجو کنید و نتیجه را در یک بند (paragraph پاراگراف) در کلاس بیان نمایید.

عصر ارتباطات

۴

فصل

امروزه ما در دنیایی زندگی می‌کنیم که می‌توانیم با دیگران در هر جای دنیا که باشند به راحتی ارتباط برقرار کنیم، به کمک ابزارهای ارتباطی مانند رادیو، تلویزیون، تلفن و اینترنت و... اخبار را همزمان یا اندک‌زمانی پس از وقوع بشنویم یا ببینیم و هر لحظه انبوهی از اطلاعات در مورد مسائل مختلف را به‌دست آوریم یا به دیگران منتقل کنیم. امروزه با پیشرفت در ارتباطات، مرزهای زمانی و مکانی برداشته شده است و ارتباطات آن‌چنان نقش و اهمیتی در زندگی مردم پیدا کرده‌اند که صاحب‌نظران به دوره‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، عصر ارتباطات و اطلاعات، لقب داده‌اند.

شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، پی‌می‌برید:

- ۱- ارتباط چیست و عناصر آن کدام است؟
- ۲- رسانه چیست و وسایل ارتباطی در طی زمان چه سیر تحولی را طی کرده‌اند؟
- ۳- فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی چه نقشی در زندگی روزمره ما دارند؟
- ۴- رسانه‌های جمعی چگونه بر فرهنگ عمومی تأثیر می‌گذارند؟
- ۵- برای مقابله با اثرات منفی رسانه‌ها چه باید بکنیم؟

نیاز به ارتباط

ارتباط برقرار کردن یکی از نیازهای مهم بشر است. بدون ارتباط ما نمی‌توانیم زندگی کنیم. دنیایی را تصور کنید که در آن همه چیز داشته باشیم اما با کسی ارتباط نداشته باشیم. به راستی در چنین دنیایی ادامه زندگی ممکن نیست. ارتباط، انسان را قادر می‌کند تا خواسته‌ها و نیازهای خود را به دیگران منتقل کند. محبت کردن، تبادل افکار و اعتقادات، تبادل اطلاعات، در میان گذاشتن احساسات (اندوه و خوشحالی و...)، حل کردن مسائل، درک کردن دیگران، همه و همه از طریق ارتباط بین انسان‌ها میسر می‌شود.

ما در شبکه‌ای از ارتباطات به سر می‌بریم. این شبکه از خانواده و دوستان و محله و مدرسه شروع می‌شود و سپس به کمک وسایل ارتباط جمعی* می‌توانیم حتی در سطح ملی* و فراملی* ارتباط برقرار کنیم.

عناصر ارتباط

ارتباط یعنی جریان ارسال و دریافت پیام.
بنابراین هر ارتباطی سه عنصر اصلی دارد:

۱- فرستنده (ارسال‌کننده پیام)

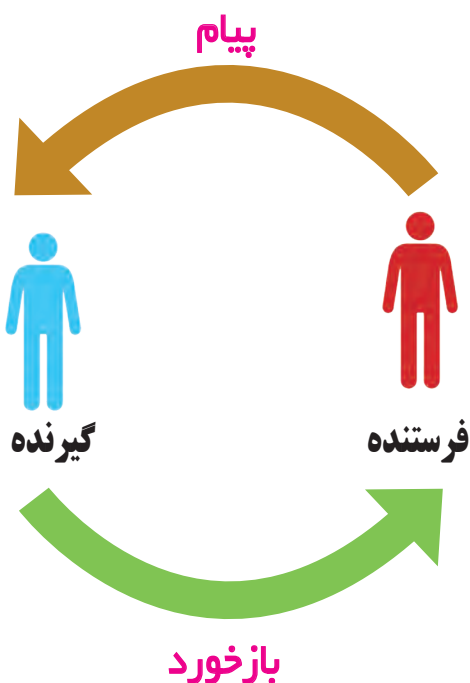
۲- گیرنده (دریافت‌کننده پیام)

۳- پیام

برای مثال وقتی به دوستی سلام می‌کنیم یا به او لبخند می‌زنیم، ما فرستنده یک پیام و دوستان گیرنده آن است. پیام هم سلام یا لبخند ماست.

اگر گیرنده نیز به فرستنده پیامی بفرستد و او را متوجه کند که معنی پیام را دریافت کرده به این عمل «بازخورد» می‌گویند.

هر یک از ما در طی روز، پیام‌های زیادی را ارسال و دریافت می‌کنیم. این پیام‌ها به روش‌های مختلف و با ابزار متفاوت فرستاده می‌شوند، ممکن است با کلام باشد یا با رفتار و حرکات، از طریق نوشته باشد یا تلفن و ...

هر وسیله‌ای که پیامی را از فرستنده به گیرنده منتقل کند، رسانه نام دارد. در یک ارتباط کلامی، زبان یک رسانه است. بنابراین رسانه از ابزاری مانند زبان تا ابزارهای چاپی (علائم، کتاب‌ها، روزنامه‌ها و مجلات و...) و ابزارهای الکترونیکی (تلفن، رادیو، تلویزیون، اینترنت و...) را دربر می‌گیرد.

فعالیت

۱- هر یک از شما به نوبت چند پیام را که از منابع مختلف در دو روز گذشته دریافت کرده‌اید، بیان کنید و بگویید برای انتقال هر کدام، از چه رسانه‌ای استفاده شده بود.

سیر تحول رسانه‌ها (وسایل ارتباطی)

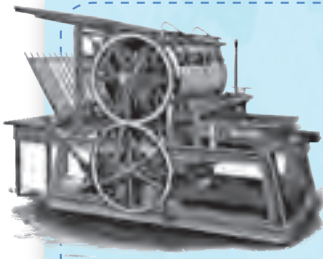
بشر در طول حیاتش و از اولین روزهایی که زندگی اجتماعی خود را آغاز کرد از اصوات و سپس کلمات برای برقراری ارتباط با هموعانش استفاده کرد و سرانجام با ابداع الفبا و خط توانست، بهتر افکار خود را به دیگران انتقال دهد.

● در گذشته، انسان‌ها برای برقراری ارتباط با سایر آدمیان در فواصل دور از وسایلی چون کبوتران پیغام‌بر، دوندگان تیزپا، اسب سواران تندرو، اعلام‌خبر با آتش و دود، و نظایر آن استفاده می‌کردند. با این حال اکثر مردم از آنچه در مکان‌های دورتر رخ می‌داد و از اوضاع و احوال مردم سایر نقاط بی‌اطلاع بودند.

یکی از ابتکارات مهم ایرانیان باستان، به وجود آوردن چاپارخانه‌ها بود که در مسیر راه‌های ارتباطی ساخته می‌شد. در این چاپارخانه‌ها همیشه اسب‌های تازه نفس نگهداری می‌شدند که نامه‌ها و پیام‌ها را از جایی به جای دیگر در فاصله‌های دور انتقال می‌دادند.

دستگاه چاپ

• شاید بتوان گفت اولین تحول مهم در ارتباطات، اختراع ماشین چاپ در قرن پانزدهم میلادی بود. هر چند چاپ در گذشته نیز وجود داشت اما شکل و روش جدید آن توسط گوتنبرگ آلمانی ابداع شد و او توانست روشی به وجود بیاورد که مطالب با سرعت و دقت بیشتر به چاپ برسد. با پیشرفت صنعت چاپ، تحول بزرگی در تولید کتاب و انتشار علوم و فنون در همه جا پدید آمد.

تلگراف

• تحول بعدی استفاده از الکتریسیته بود. در سال ۱۸۴۰ میلادی «مورس» دستگاه تلگراف را اختراع کرد و توانست با استفاده از الکتریسیته و ارسال کدهای نقطه و خط، پایه‌های ارتباط الکتریکی از راه دور را بنکند. اما اتفاق مهم تر مربوط به سال ۱۸۷۶ میلادی بود. زمانی که «گراهام بل» تلفن را اختراع کرد و این امکان را برای بشر به وجود آورد که بتواند با فاصله بسیار دور ارتباط کلامی برقرار کند و صدای انسان در کیلومترها دورتر شنیده شود. البته در آن زمان و برای مدتی طولانی، تلفن‌ها با استفاده از سیم به هم وصل می‌شدند.

گراهام بل، تلفن

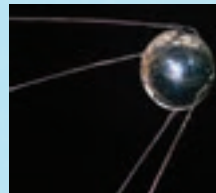
• تحول بعدی به وجود آمدن ارتباطات بی سیم بود. در سال ۱۸۹۵ «مارکونی» ایتالیایی، رادیو را اختراع کرد و ارسال علائم (سیگنال‌ها) با استفاده از امواج رادیویی (بدون سیم) در فضا، صورت گرفت. اولین ایستگاه‌های رادیویی آغاز به کار کردند. پس از آن با اختراع سینما و تلویزیون و به راه افتادن شبکه‌ها و ایستگاه‌های تلویزیونی دوره جدیدی در زندگی اجتماعی پدید آمد. در سال ۱۹۵۷ روس‌ها نخستین قمر مصنوعی یا ماهواره‌ای به نام «اسپوتنیک ۱» را به مدار زمین فرستادند و زمینه برای استفاده از ارتباطات بی سیم در سطح جهان فراهم شد.

مارکونی

رادیو

● با این وجود، مهم‌ترین و عظیم‌ترین تحول در ارتباطات در چاردهه اخیر به وقوع پیوست:

* با ورود رایانه به زندگی بشر، انقلابی در ذخیره اطلاعات به وجود آمده است. رایانه‌ها می‌توانند حجم زیادی از اطلاعات را در خود ذخیره کنند. برای مثال، متون صدها کتاب یک کتابخانه بزرگ را می‌توان در یک لوح فشرده (DVD) ذخیره کرد.

از سوی دیگر، فناوری اطلاعات با پیشرفت در وسایل ارتباطی یعنی وسایلی که اطلاعات را از جایی به جایی منتقل می‌کنند، همراه شده است. سال گذشته در کتاب کار و فناوری با (ICT) «آی سی تی» آشنا شدید و دانستید «فناوری اطلاعات و ارتباطات، فرایندهای گردآوری، ذخیره‌سازی، پردازش و مبادله و انتقال اطلاعات است». امروزه در یک لحظه می‌توان حجم وسیعی از اطلاعات را از جایی به جای دیگر جهان منتقل کرد.

* **ماهواره‌ها** حجم زیادی از اطلاعات و پیام‌ها را بدون آنکه به سیم نیاز باشد از جایی به جای دیگر که زمین منتقل می‌کنند. ماهواره‌ها امکان استفاده از تلفن همراه، شبکه‌های تلویزیونی و اینترنت را به صورت فراملی، فراهم می‌کنند. شبکه «اینترنت» از اتصال هزاران رایانه تشکیل شده که افراد در سراسر جهان می‌توانند به راحتی بایکدیگر ارتباط برقرار کنند، گفت‌وگو کنند، و اردکتبخانه‌ها شوند. اطلاعات سیاسی، اقتصادی، هنری و... به دست آورند و مطالب و اطلاعات خود را با صدها نفر در جهان در یک لحظه به اشتراک بگذارند.

فعالیت

- ۲- الف) متن سیر تحول رسانه‌ها را بخوانید و چهار تحول مهم در ارتباطات را به ترتیب و مختصر، بیان کنید.
- ب) دو وسیله مهم که به انقلاب در فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک کردند، چه بود؟
- ۳- مجسم کنید هیچ‌یک از رسانه‌های امروزی مانند رادیو، تلویزیون، اینترنت، تلفن و... نبودند. سپس هر یک حداقل پنج مشکل یا کمبودی را که در زندگی به وجود می‌آمد، روی یک کاغذ بنویسید و در کلاس بخوانید.
- ۴- آیا تاکنون از پست الکترونیک (ایمیل) استفاده کرده‌اید؟ اگر پاسخ شما، آری است، برای بقیه هم کلاسی هایتان چگونگی کار را توضیح دهید و آن را با پست معمولی مقایسه کنید.

اکنون دوباره به جدول وزارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران در فصل دوم دقت کنید. همان‌طور که می‌بینید به علت اهمیت موضوع ارتباطات، در کشور ما وزارتخانه‌ای با عنوان «وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات» وجود دارد. این وزارتخانه خدمات پستی، مخابراتی، رادیویی، صدا و تصویر را به مردم ارائه می‌کند و مسئولیت توسعه وسایل ارتباطی در کشور را به عهده دارد.

«برخی از شرکت‌ها، سازمان‌ها و مراکز تابعه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات»

- سازمان فضایی ایران
- سازمان فناوری اطلاعات ایران
- شرکت پست
- موزه ارتباطات
- پست بانک ایران (پست مالی)

فعالیت

۵- چند مورد از خدمات شرکت پست را پرس‌وجو و فهرست کنید.

موزه ارتباطات (پست و مخابرات) در خیابان امام خمینی (ره) تهران قرار دارد. در این موزه که یک موزه قدیمی است، سیر تحول ارتباطات در کشور ایران و همچنین فعالیت‌های برخی کشورهای دیگر در زمینه پست و مخابرات به نمایش گذاشته شده است. در این موزه مجسمه پستی‌های زمان قاجار، صندوق‌های پستی قدیمی، انواع وسایل ارتباطی قدیم مانند موریس، تلگراف، تلفن‌های قدیمی مغناطیسی و انواع تمبر، به نمایش گذاشته شده است.

اگر در تهران زندگی می‌کنید یا روزی به تهران سفر کردید، سری به این موزه بزنید و از آثار آن بازدید کنید.

دانستید که امروزه همهٔ جوامع با انقلاب بزرگی در فناوری اطلاعات و ارتباطات روبه‌رو شده و این فناوری بر همهٔ جنبه‌های زندگی آنان اثر گذاشته است. به نمونه‌هایی از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره توجه کنید:

مکاتبه

با پست الکترونیک (ایمیل) می‌توان نامه‌نگاری کرد و فایل‌های متنی یا صوتی و تصویری را به همراه نامه ارسال نمود. گیرنده می‌تواند همان لحظه و با سرعت پیام را دریافت کند.

ارتباط سریع با دیگران

امروزه با تلفن همراه می‌توان به راحتی و سرعت بیشتر با دیگران مکالمه کرد یا برای آنها پیامک فرستاد.

خرید و فروش

از طریق اینترنت، می‌توانیم ویژگی‌های کالای موردنیاز خود را بررسی کنیم، تصویر کالاها را ببینیم و قیمت آنها را با هم مقایسه کنیم و به صورت اینترنتی از داخل خانه سفارش خرید بدهیم.

از طریق پایانه‌های فروش و با کارت خرید بدون همراه داشتن پول، می‌توانیم به آسانی خرید کنیم.

فعالیت‌های علمی

گاهی ممکن است برای جست‌وجوی معنی یک لغت در کتاب دایرةالمعارف یا پیدا کردن مطلبی در چند کتاب، وقت زیادی صرف کنیم، در حالی که با جست‌وجو در اینترنت به راحتی و سرعت می‌توان مطلب مورد نظر را از میان هزاران کتاب پیدا نمود. استفاده از دانشنامه‌ها و کتابخانه‌های الکترونیک در کارهای تحقیقی از مزایای اینترنت است.

آموزش

استاد می‌تواند با استفاده از وسایل ارتباطی نوین، از راه دور در چند کلاس تدریس کند و یا با دانشجویانش، همان‌طور که در کلاس به‌طور حضوری صحبت می‌کند، ارتباط برقرار کند.

در این آموزش، استاد و دانشجو، صدا و تصویر یکدیگر را دریافت می‌کنند و نیازی به سفر استاد به شهری که دانشجویان در آن زندگی می‌کنند و تشکیل کلاس در آنجا، نیست. به این نوع آموزش، آموزش از طریق ویدئو کنفرانس (دورسخنی^۲) می‌گویند.

بهره‌گیری از خدمات دولت الکترونیکی*

- پرداخت قبض آب و برق و تلفن و ... به وسیله تلفن یا اینترنت از داخل منزل
- ثبت نام حج و زیارت
- ثبت نام کنکور، آگاهی از نتایج آزمون‌ها
- صدور گواهینامه‌ها
- رزرو یا خرید بلیت هواپیما، قطار و ...
- آگاهی از میزان مالیات تعیین شده و پرداخت آن
- ...

عملیات بانکی

افراد از طریق تلفن، دستگاه خودپرداز و اینترنت می‌توانند به شبکه بانکی متصل شوند و کارهایی مانند واریز کردن پول به حساب دیگران، گرفتن موجودی، دریافت صورت حساب یا برداشتن پول از حساب خودشان را انجام دهند.

امنیت و نظارت

با استفاده از تلویزیون‌های مدار بسته، تلفن همراه و اینترنت، می‌توان مکان‌های مهم مثل فرودگاه‌ها، موزه‌ها، فروشگاه‌های بزرگ و ... را واپایش^۳ (کنترل) کرد و جلوی اعمال خلاف یا سرقت را گرفت. برای مثال افراد می‌توانند با استفاده از این وسایل از منزل خود، محل کارشان را مشاهده کنند و بالعکس. با استفاده از دوربین‌ها و رایانه‌ها، کنترل ترافیک نیز انجام می‌گیرد و تخلفات رانندگی ثبت می‌شود.

دسترسی به اخبار

با استفاده از رایانه یا تلفن همراه متصل به اینترنت، می‌توان هر لحظه از اخبار سیاسی، اقتصادی، هواشناسی، ساعت حرکت قطارها و پروازها و از این قبیل اطلاعات، آگاه شد و روزنامه‌ها را به صورت برخط^۱ (آنلاین) مطالعه کرد.

همان‌طور که ملاحظه کردید بسیاری از این فناوری‌ها موجب می‌شوند که در وقت و هزینه‌ها صرفه‌جویی شود، رفت و آمدها در شهرها کمتر شود و به علاوه بتوانیم در ۲۴ ساعت شبانه‌روز، و نه فقط در ساعاتی معین، از این خدمات بهره‌مند شویم. البته تحول در فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی همچنان ادامه دارد و در آینده نیز ادامه پیدا خواهد کرد. برای مثال هم‌اکنون فناوران در حال ابداع روشی هستند که در آن افراد بتوانند با تلفن همراه خود و از راه دور، وسایل خانه را روشن و خاموش کنند یا مأموران آب و برق و گاز... بتوانند بدون مراجعه به منازل، میزان مصرف آنها را ثبت کنند و قبض را ارسال نمایند.

فعالیت

- ۱- شما یا اعضای خانواده‌تان تاکنون از کدام یک از فناوری‌های ارتباطی که در دو صفحه قبل آمده استفاده کرده‌اید؟ فهرست کنید.
- ۲- کاربرگ شماره (۴) پیش‌بینی آینده را در منزل کامل کنید. شما چند هفته وقت دارید درباره موضوع فعالیت فکر کنید.

تأثیر وسایل ارتباط جمعی (رسانه‌های ارتباط جمعی) بر فرهنگ عمومی

رسانه‌های ارتباط جمعی در همه کشورهای، به مردم اخبار و اطلاعات می‌دهند و برنامه‌هایی نیز برای تفریح و سرگرمی آنها طراحی و تهیه می‌کنند.

امروزه صاحب‌نظران معتقدند که رسانه‌های ارتباط جمعی، تأثیر زیادی بر سبک زندگی و هویت افراد می‌گذارند. آنها چنین بحث می‌کنند که رسانه‌ها می‌توانند موجب شوند که مردم به شیوه‌های خاصی فکر کنند و یا وقایع را همان‌طور که آنها می‌خواهند ببینند. به عبارت دیگر رسانه‌ها روی باورها و افکار و رفتار انسان‌ها اثر می‌گذارند. این اثرات ممکن است مثبت یا منفی باشند.

صاحب‌نظران درباره اثرات منفی رسانه‌های ارتباط جمعی مطالبی را بیان کرده‌اند:

* بعضی از آنها می‌گویند امروزه بخش زیادی از وقت مردم جهان صرف تماشای تلویزیون یا استفاده از اینترنت می‌شود. در اغلب فیلم‌ها زد و خورد و خشونت به نمایش گذاشته می‌شود. در این فیلم‌ها کمتر انسان‌ها را در حال حل کردن مسائل به‌طور صلح‌آمیز نشان می‌دهند. بسیاری از افراد و به‌خصوص نوجوانان ممکن است تحت تأثیر این صحنه‌ها قرار بگیرند و در آینده، در زندگی روش‌های خشونت‌آمیز را به کار ببرند؛ همچنین برخی از پایگاه‌های اینترنتی ممکن است، بی‌بند و باری‌های اخلاقی را در کاربران* ترویج کنند و از این طریق بر فرهنگ جامعه اثر منفی بگذارند.

بازی‌های رایانه‌ای

بازی‌های رایانه‌ای برای کودکان و نوجوانان جذابیت زیادی دارد. این بازی‌ها ممکن است یا سرگرم‌کننده، آموزنده و مفید باشند یا اثرات مخرب و مضر به‌جا بگذارند.

در بسیاری از این بازی‌ها برنده شدن یعنی زدن و کشتن شخصیت‌ها. این بازی‌ها باعث می‌شود که خشونت‌گرایی تشویق شود و بعدها افراد، محیط واقعی را با محیط بازی اشتباه بگیرند. بازی‌هایی که خشونت و ترس را

نشان می‌دهند اثرات بدی بر روح و روان نوجوانان می‌گذارند. نوجوانان باید موقع خرید به برجسب رده سنی بازی نیز توجه کنند.

با خوردن این نوشابه انرژی شما چند برابر می‌شود!

یک شبه در امتحان موفق شوید!

۳۰۰ آزمون (نست) و سوال

* از دیگر آثار منفی که صاحب‌نظران برای رسانه‌های جمعی، بیان می‌کنند آگهی‌های بازرگانی است که مصرف‌گرایی در جامعه را تشویق می‌کند.

آگهی‌های بازرگانی ممکن است از رادیو و تلویزیون پخش شوند یا در مجلات و روزنامه‌ها به چاپ برسند، به صورت پیامک به تلفن‌های همراه ارسال شوند، از طریق رسانه‌های محیطی* در خیابان‌ها و میداين به نمایش گذاشته یا در اینترنت ارائه شوند. معمولاً کسانی که برای کالاها خود تبلیغ می‌کنند به دنبال فروش کالا و سودشان هستند. اما اثر تبلیغات از این نظر مهم است که آنها سعی می‌کنند راه و روش‌های مخصوصی برای لباس پوشیدن، غذا خوردن، خریدن اتومبیل، سرگرمی و... را به همه افراد جامعه انتقال دهند و آن روش‌ها را تبدیل به فرهنگ عمومی و سبک زندگی کنند.

علاوه بر آن، بعضی از آگهی‌ها همه واقعتاً را درباره یک کالا بیان نمی‌کنند یا با تعریف و تمجیدهای غیرواقعی، سعی می‌کنند روی افکار مشتریان اثر بگذارند.

برای مثال، اینکه با خوردن یک نوشابه، انرژی شما چند برابر می‌شود یا با مصرف یک نوع کرم، زیبایی شما صدچندان، می‌شود یا تبلیغ برای خوراکی‌های مضر همچون برگک^۱ (چیپس) و تبلیغ برای کتاب‌های آزمون^۲ (نست) و تمرین که مجوز و تأیید وزارت آموزش و پرورش ندارند. همه اینها نمونه‌هایی از این نوع آگهی‌ها هستند که در آنها کالاها مضر یا غیر مفید تبلیغ می‌شوند.

در چنین شرایطی لازم است که همه افراد یاد بگیرند وقتی فیلم‌ها یا پیام‌های بازرگانی را می‌بینند، خوب فکر کنند، آنها را تجزیه و تحلیل کنند و به تأثیر آنها بر فکر و رفتار خودشان توجه داشته باشند.

* از دیگر آثار منفی تأثیر وسایل ارتباطی که محققان به آن اشاره می‌کنند، کم‌شدن تماس چهره به چهره افراد و کم‌شدن دید و بازدیدهای اقوام و دوستان است، زیرا استفاده از وسایل ارتباطی مانند تلفن همراه و پیامک، و نظایر آن، جایگزین این دیدارها شده است.

همچنین کم شدن گفت‌وگو بین اعضای خانواده از آثار

منفی نفوذ رسانه‌ها به داخل خانواده‌ها است. چون ممکن است به سبب سرگرم شدن اعضای خانواده با انواع رسانه‌ها، آنها وقت کمتری را به گفت‌وگو با یکدیگر، باخبر شدن از حال هم و حل مسائل و کارهای روزمره‌شان، اختصاص بدهند.

دانش‌آموزان عزیز

- باید بدانید وارد شدن به فضای مجازی* و استفاده از اینترنت مانند هر محیط دیگر، علاوه بر فواید و جذابیت‌ها، زیان‌های مخصوص به خود را دارد. پس مراقب باشید و این نکات را رعایت کنید:
- * همه اطلاعاتی که در اینترنت وجود دارند، صحیح نیستند چون از سوی منابع و افراد مختلف منتشر می‌شوند. پس درباره درستی منبع و پایگاه آنها، تحقیق و پرس‌وجو کنید.
- * عکس‌ها یا فیلم‌های خانوادگی خود را هرگز وارد اینترنت نکنید. اطلاعات شخصی شما ممکن است مورد سرقت و سوءاستفاده قرار بگیرد. آنها را حتی برای دوستان هم ارسال نکنید.
- * رمز عبور پست الکترونیک یا رمز کارت بانکی والدین و نظایر آنها را فاش نکنید. بعضی وبگاه‌ها (سایت‌ها) ممکن است از شما بخواهند در قبال جایزه، چنین اسراری را برای آنها فاش کنید.
- * اعتیاد به بازی‌های رایانه‌ای یا اینترنت باعث اختلال در زندگی و تحصیل شما می‌شود. فقط ساعت خاصی را به این کار اختصاص بدهید.
- * مراقب خطرات وبگاه‌ها و کانال‌های دوست‌یابی باشید. اینها به دلیل امکان ارائه اطلاعات دروغ، راه مناسبی جهت انتخاب دوست نیستند.
- * از ارتباط با افراد ناشناس در فضای مجازی پرهیز کنید.
- * از اعتماد بی‌جا به افراد، پرهیز کنید.
- * به عنوان تحریک‌کننده که برای به انحراف کشیدن شما طراحی شده، بی‌اعتنایی کنید.
- * بدون تحقیق وارد کمپین‌ها نشوید.
- * خریدهای اینترنتی را با مشاوره بزرگ‌ترها انجام دهید.
- * در صورت برخورد با شبهات دینی و اعتقادی به پایگاه‌های پاسخ‌گویی به سؤالات دینی مانند مرکز ملی پاسخ‌گویی به سؤالات دینی و سایت پرس‌مان مراجعه نمایید.
- * اخبار سیاسی را از منابع معتبر خبری مانند خبرگزاری جمهوری اسلامی به دست آورید.

فعالیت

- ۳- فکر می‌کنید تاکنون رسانه‌های جمعی روی افکار و رفتار و سبک زندگی شما اثر گذاشته‌اند؟ کدام رسانه؟ چه تأثیری؟
- ۴- تحقیق کنید: با راهنمایی معلم، پرسش‌نامه‌ای طراحی کنید و از حداقل بیست نفر از افراد در گروه‌های سنی مختلف، سؤال (۳) را بپرسید و در هر ستون پاسخ‌ها را بنویسید، سپس نتایج را جمع‌بندی و به کلاس گزارش کنید.
- ۵- شما در محل زندگی‌تان به کدام رسانه‌های جمعی، دسترسی دارید؟ نام ببرید.

ارتباط جمعی: ارتباطی که از طریق رسانه‌های همگانی مثل رادیو، تلویزیون، سینما، مجلات و روزنامه‌ها، بین گروه‌های وسیع مردم ایجاد می‌شود و ارتباطی غیرمستقیم است.

وسایل ارتباط جمعی: ابزارهایی مانند رادیو، تلویزیون و مطبوعات که به وسیله آنها می‌توان با گروه‌هایی از مردم در حد وسیع و به‌طور یکسان و هم‌زمان ارتباط برقرار کرد و برنامه‌های سرگرم‌کننده یا اخبار و اطلاعات را به آنها ارائه داد.

ارتباط ملی: ارتباطی است که در آن پیام‌ها و اطلاعات از طریق وسایل ارتباط جمعی در داخل مرزهای جغرافیایی یک کشور منتشر می‌شود.

ارتباط فراملی: ارتباطی است که در آن پیام‌ها و اطلاعات به واسطه ماهواره‌ها و وسایل ارتباط جمعی از مرزهای جغرافیایی کشورها عبور کرده و از کشوری به کشورهای دیگر ارسال می‌شود.

دولت الکترونیکی: یعنی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی بتوانند از طریق شبکه اینترنت با شهروندان یا بنگاه‌های اقتصادی ارتباط برقرار کنند و بدون واسطه و با کمترین هزینه، به صورت شبانه‌روزی به آنها خدمات دولتی را ارائه کنند.

کاربر: کسی که از وسیله یا دستگاهی استفاده می‌کند. در اینجا منظور کسانی هستند که از رایانه و اینترنت استفاده می‌کنند. **رسانه‌های محیطی:** مجموعه ابزارهایی مانند تابلوهای شهری، آگهی‌نما (بیلبورد)، تابلوهای بزرگ چاپی، تلویزیون‌های بزرگ شهری، تابلوهای نوری دیجیتال (رقمی^۱)، پوستر و تابلوهایی که به منظور اطلاع‌رسانی یا تبلیغات در فضاهای عمومی شهری، نصب و مورد استفاده قرار می‌گیرند.

فضای مجازی: فضایی که مکان جغرافیایی ندارد و در دنیای واقعی مکانی را اشغال نکرده بلکه مربوط به فضای ارتباطات انسان‌ها از طریق رایانه و وسایل مخابراتی است.

به کاربندیم

یکی از فعالیت‌های زیر را انتخاب کنید و به دلخواه انجام دهید.

۱- یک برنامه تلویزیونی (ترجیحاً سریال یا فیلم) را به‌طور گروهی نقد کنید و نکات مثبت و منفی آن را روی یک کاغذ بنویسید و در کلاس بخوانید.

۲- یک یا چند پیام بازرگانی را نقد و درباره آن اظهار نظر کنید.

۳- با راهنمایی معلم از موزه ارتباطات یا یکی از مراکز مخابرات، پست و ارتباطات در محل زندگی‌تان بازدید و به‌طور گروهی گزارشی تهیه کنید.

۴- به پایگاه مرکز توسعه فناوری اطلاعات و رسانه‌های دیجیتال وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به نشانی:

<http://saramad.farhang.gov.ir> بروید و «دستورالعمل حفاظت کودکان» و «دستورالعمل حفاظت نوجوانان»

در محیط رسانه‌های رقمی (دیجیتال) را دریافت و در کلاس نصب کنید.

از حرا تا نینوا

فصل

نزول جبرئیل، فرشته وحی بر محمد امین در غار حرا نویدبخش دوران تازه‌ای در تاریخ بشر بود. حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبر الهی، پیام آور دینی بود که انسان‌ها را به پرستش خدای یگانه و گسترش ایمان و اخلاق، عدالت، صلح و دوستی دعوت می‌کرد. اسلام به عصر جاهلیت در شبه جزیره عربستان پایان داد و به سرعت در سرزمین‌های وسیعی خارج از عربستان فراگیر شد. شما در این فصل، دربارهٔ مجاهدت‌های پیامبر گرامی اسلام و پیروانش برای نشر دین اسلام و نیز اوضاع و شرایط جامعه و حکومت اسلامی پس از رحلت آن حضرت تا قیام کربلا (نینوا) مطالبی می‌خوانید و فعالیت‌هایی را انجام می‌دهید و پی خواهید برد.

● شما با آموختن این فصل و انجام فعالیت‌های آن، پی می‌برید:

- ۱- دین اسلام در کدام محیط اجتماعی و فرهنگی ظهور کرد؟
- ۲- حضرت محمد ﷺ و پیروانش برای نشر اسلام چه فداکاری‌ها و مجاهدت‌هایی کردند؟
- ۳- اخلاق، اصول و شیوهٔ حکومت پیامبر چگونه بود؟
- ۴- جامعه و حکومت اسلامی پس از رحلت رسول خدا چه وضعیتی پیدا کرد؟
- ۵- ویژگی‌ها و دستاوردهای حکومت امام علی علیه السلام چه بود؟
- ۶- قیام امام حسین علیه السلام چه اهداف و نتایج داشت؟

ظهور اسلام در شبه‌جزیره عربستان

اسلام در شبه‌جزیره عربستان و در میان مردمی که در جهالت و نادانی به سر می‌بردند، ظهور کرد. در این درس با ۲۳ سال مجاهدت رسول خدا و اصحابش* برای ترویج یکتاپرستی و گسترش ایمان دینی، صلح و عدالت آشنا می‌شوید.

محیط پیدایش اسلام

شبه‌جزیره عربستان که جزیره‌العرب نیز نامیده می‌شود در جنوب غربی آسیا واقع شده است و حدود سه میلیون کیلومتر مربع مساحت دارد. بخش وسیعی از این سرزمین را بیابان‌ها و ریگزارها و قسمت دیگری را نواحی کوهستانی تشکیل می‌دهند. حجاز از جمله مناطق کوهستانی واقع در غرب جزیره‌العرب است و شهرهای مکه، یثرب (مدینه) و طائف در این منطقه قرار دارند.

آب و هوای گرم و خشک و کمبود آب، باعث شده بود که اغلب ساکنان عربستان زندگی صحرائنشینی داشته باشند و از طریق پرورش تعداد کمی دام از جمله شتر، نیازهای روزانه خود را تأمین کنند. البته در مناطق برخوردار از آب، مانند یثرب و یمن، کشاورزی نیز رونق محدودی داشت. همچنین تعدادی از مردم عربستان مشغول تجارت بودند. مکه و یثرب دو ایستگاه مهم تجاری بر سر راه جنوب به شمال شبه‌جزیره به شمار می‌رفتند.

ساکنان جزیره العرب را قوم عرب تشکیل می دادند. آنان به شکل قبیله‌ای زندگی می کردند. حتی ساکنان شهرها نیز وابستگی و خُلق و خوی قبیله‌ای خود را حفظ کرده بودند. در آستانه ظهور اسلام بیشتر قبایل عرب، پراکنده و فاقد حکومت بودند. اوضاع و شرایط اجتماعی و فرهنگی مردم عربستان در دوران پیش از بعثت، به گونه‌ای بود که از آن به عصر جاهلیت یاد می شود. در آن زمان بیشتر عرب‌ها بت می پرستیدند و کعبه، خانه خدا را از بت‌های گوناگون پر کرده بودند. البته گروهی از عرب‌ها نیز پیرو حضرت ابراهیم و یا دین‌های یهود، مسیح و زردشت بودند.

اعراب در دوران جاهلیت بهره چندان از علم و دانش نداشتند و عده کمی از آنها می توانستند بخوانند و بنویسند. در آن دوره، زنان اغلب از مقام و موقعیت پایینی برخوردار بودند و برخی مردان حتی از داشتن فرزند دختر احساس حقارت می کردند. اعراب جاهلی نسبت به قبیله خود تعصب شدید و کورکورانه‌ای نشان می دادند. آنان بی توجه به اینکه حق با چه کسی است، از اعضای قبیله خود در برابر افراد دیگر قبایل دفاع و پشتیبانی می کردند. تعصب قبیله‌ای موجب بروز کینه و حس انتقام‌جویی در میان قبایل مختلف عرب شده بود و جنگ و خونریزی‌های پیاپی را به دنبال داشت. از سوی دیگر کمبود غذا و سایر نیازهای زندگی نیز عامل دیگری برای گسترش درگیری‌های قبیله‌ای و رواج غارت‌گری بود.

فعالیت

۱- کاربرگه شماره (۵) عصر جاهلیت را انجام دهید.

طلوع آفتاب اسلام در مکه

بعثت پیامبر: حضرت محمد ﷺ در خاندانی شریف و محترم در شهر مکه به دنیا آمد. آن حضرت تحت تأثیر محیط آلوده به شرک* و فساد مکه قرار نگرفت و چنان به پاکدامنی و درستکاری مشهور شد که او را محمد امین می خواندند. حضرت محمد ﷺ کوه‌های اطراف مکه و از جمله غار حرا را برای عبادت پروردگار یکتای خویش برگزید و اوقات زیادی را در آنجا می گذراند. در ۲۷ رجب سالی که آن حضرت به ۴۰ سالگی رسیده بود، فرشته وحی در غار حرا بر او نازل شد و فرمان پیامبریش را از جانب خداوند ابلاغ کرد.

حضرت خدیجه علیها السلام و حضرت علی (علیه السلام) نخستین کسانی بودند که به رسول خدا ایمان آوردند. حضرت خدیجه از زنان ثروتمند مکه بود و تمام دارایی خود را در راه نشر اسلام، کمک به فقیران و آزادی بردگان خرج کرد.

دعوت به توحید: رسول خدا در آغاز بعثت به صورت فردی و پنهانی مردم را به پرستش خدای یگانه و ایمان به روز رستاخیز دعوت می کرد. در نتیجه این دعوت، تعدادی از مردم مکه به اسلام ایمان آوردند.

○ امروزه با توسعه شهر مکه، غار حرا در حومه شهر قرار گرفته است.

پس از سه سال، پیامبر مأموریت یافت نخست خویشاوندان و سپس عموم مردم را آشکارا به اسلام دعوت نماید. در این مرحله از دعوت، رسول خدا علاوه بر آنکه مردم را به عبادت خدای یکتا فرا می‌خواند، پرستش‌بت‌ها را نکوهش می‌کرد و از سرانجام بد کافران سخن می‌گفت.

ای مردم «من فرستاده‌ام و شما را به عبادت خدای یکتا و ترک پرستش
بت‌ها دعوت می‌نمایم، بت‌هایی که نه سودی می‌رسانند و نه زیانی
می‌آفرینند روزی می‌میرند و زنده می‌کشند و نه می‌میرانند».

صبر و پایداری پیامبر و پیروانش در برابر آزار و

شکنجه مشرکان: اشراف مکه به ویژه بزرگان قبیله قریش مانند ابولهب، ابوجهل و ابوسفیان که بر مکه حکومت می‌کردند از گسترش دین اسلام و مخالفت آشکار آن با افکار و عقاید جاهلی، دچار بیم و هراس شدند. مشرکان پس از آنکه نتوانستند ابوطالب، بزرگ خاندان بنی‌هاشم را در پشتیبانی از رسول خدا منصرف کنند، به شیوه دیگری روی آوردند. آنان نخست به حضرت محمد ﷺ پیشنهاد کردند که ریاست قبیله و قوم و دریافت ثروت فراوان را بپذیرد و از عقاید خود دست بردارد.

پیامبر اسلام در برابر این پیشنهاد فرمود: «من برای گردآوری مال و فرمانروایی مبعوث نشده‌ام، خدایم مرا به عنوان پیام‌آور به سوی شما فرستاده، هر گاه از من بپذیرید، این موجب سعادت شما در دو جهان است و اگر آن را رد کنید، من در این راه استقامت می‌ورزم تا خدا میان من و شما داوری کند».

سران مشرکین، خشمناک از پاسخ پیامبر، تصمیم گرفتند ایشان و مسلمانان را مورد آزار و شکنجه قرار دهند. هر چه زمان می‌گذشت بر شدت سخت‌گیری و شکنجه مشرکان افزوده می‌شد. آنان بدترین دشنام‌ها و تهمت‌ها را به رسول خدا نسبت می‌دادند و برخوردهای زشت و ناپسندی با آن حضرت می‌کردند. پیامبر اسلام در برابر چنین رفتارهایی بردبار بود و با مهربانی مردم را به اسلام فرا می‌خواند.

فعالیت

- ۲- یکی از سوره‌های کوچک جزء سی‌ام قرآن که در نکوهش ابولهب نازل شده است را قرائت و ترجمه آن را بیان کنید.
- ۳- به نظر شما چه عواملی موجب دشمنی اشراف و بزرگان مکه با پیامبر می‌شد؟ فهرست کنید.

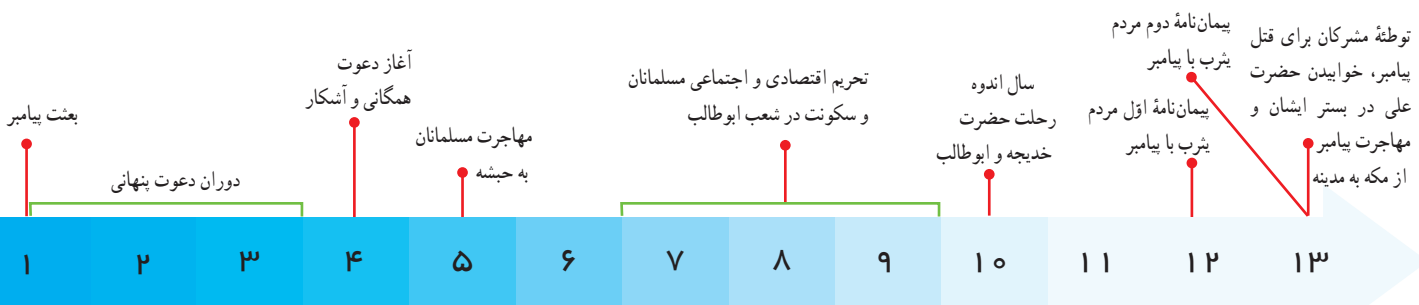
از آنجایی که آیات قرآن حتی سرسخت‌ترین دشمنان پیامبر را تحت تأثیر قرار می‌داد و موجب گرویدن بت‌پرستان به اسلام می‌شد، مشرکان شنیدن قرآن را ممنوع کردند و به مسافرانی که برای زیارت کعبه به مکه می‌آمدند دستور دادند که پنبه در گوش خود قرار دهند و به حضرت محمد ﷺ نزدیک نشوند. علاوه بر آن، مشرکان قرآن را شعر و افسانه می‌خواندند و تلاش می‌کردند به وسیله قصه‌گویی و نقل داستان‌های عامیانه، مردم را از گوش دادن به آیات قرآن بازدارند.

○ جعفر بن ابی طالب نماینده مسلمانان مهاجر نزد نجاشی پادشاه حبشه

مشرکان همچنین برای جلوگیری از گسترش اسلام اقدام به آزار و شکنجه مسلمانان کردند. شماری از پیروان رسول خدا به‌ویژه تهیدستان یا بردگان مورد شدیدترین شکنجه‌ها قرار گرفتند. یاسر و همسرش سمیه و پسرشان عمار و نیز بلال حبشی از جمله این افراد بودند. یاسر و سمیه زیر شکنجه‌های طاقت‌فرسای مشرکان به شهادت رسیدند. این زن و شوهر، نخستین شهیدان راه اسلام بودند. آزار و اذیت مشرکان نسبت به پیروان اسلام آن‌قدر افزایش یافت که پیامبر از مسلمانان خواست به حبشه مهاجرت کنند.

تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان: مشرکان پس از آنکه متوجه شدند با شکنجه و سرکوب نمی‌توانند مانع گسترش اسلام شوند، تصمیم گرفتند مسلمانان را تحریم کنند. از این‌رو، عهدنامه‌ای را امضا کردند که بر اساس آن هرگونه خرید و فروش و رابطه اجتماعی (ازدواج) با پیروان اسلام ممنوع شده بود. به دنبال این تحریم، رسول خدا و یارانش به پیشنهاد ابوطالب به یکی از دره‌های اطراف مکه به نام «شعب ابوطالب» پناه بردند. آنها حدود سه سال شرایط بسیار سختی را در این دره تحمل کردند.

رویدادهای مهم تاریخ اسلام از بعثت تا هجرت پیامبر از مکه به مدینه (بر اساس سال‌های بعثت)

فعالیت

- ۴- درس را بخوانید و ۴ مورد از اقدامات مشرکان علیه پیامبر و مسلمانان را در مکه بیان کنید.
- ۵- پرس و جو کنید سرانجام عهدنامه تحریم اقتصادی مشرکین چه بود؟
- ۶- با توجه به نمودار صفحه قبل، بگویید چه حوادثی زمینه ساز مهاجرت رسول خدا از مکه به مدینه شد؟
- ۷- کدام یک از وقایعی که روی خط زمان مشاهده می کنید مبدأ تاریخ مسلمانان قرار گرفته است؟ هم اکنون از آن واقعه چند سال می گذرد؟

تشکیل امت* و حکومت اسلامی به رهبری پیامبر در مدینه

در نگاه الهی، سیاست از دیانت جدا نیست و تمامی پیامبران در صورت فراهم بودن زمینه، به تشکیل حکومت اسلامی اقدام می نمودند؛ تفکر جدایی دین از سیاست در جامعه غربی به وجود آمد و اکنون نیز به دلیل وجود منافع فراوان استعماری برای کشورهای غربی، در حال تبلیغ این نوع تفکر در کشورهای اسلامی هستند.

حضرت محمد ﷺ چند روز پس از خروج از مکه، در میان هیجان و شادی مسلمانان به یثرب رسید. جوانان آن شهر که درباره اخلاق نیکو و پسندیده رسول خدا مطالبی شنیده بودند، به استقبال ایشان رفتند. از آن پس نام یثرب به مدینه النبی، یعنی شهر پیامبر تغییر داده شد.

در تاریخ اسلام به گروهی از ساکنان یثرب که با پیامبر ﷺ پیمان بستند و آن حضرت را یاری کردند، انصار (یاری کنندگان) می گویند. همچنین گروه دیگری از مسلمانان که اموال و دارایی خود را رها نمودند و از مکه به مدینه رفتند، به مهاجرین (هجرت کنندگان) معروف هستند.

● **تأسیس مسجد**: نخستین اقدام مهم پیامبر پس از ورود به مدینه، ایجاد مسجدی برای انجام امور عبادی، اجتماعی، علمی و سیاسی بود. آن حضرت خشت اول مسجد را خود حمل کرد و مسلمانان به خصوص زنان در بنای مسجد مشارکت ورزیدند. مسجد علاوه بر آنکه مکانی برای عبادت و اجرای مراسم مذهبی به شمار می رفت، مرکزی برای مشورت و تصمیم گیری درباره امور سیاسی و نظامی نیز بود؛ مسجد همچنین کانون اصلی سوادآموزی و فراگیری علم و دانش محسوب می شد. در کنار مسجد، سرپناهی برای افراد تهیدست بنا شد و افرادی وظیفه آموختن قرآن و خواندن و نوشتن به آنها را بر عهده گرفتند.

● **پیمان برادری به جای تعصب قومی و قبیله ای**: مسلمانان ساکن مدینه یعنی مهاجرین و انصار از قبایل مختلف بودند. بعضی از این قبایل در گذشته نسبت به هم کینه و دشمنی شدیدی داشتند. پیامبر به منظور ایجاد محبت و دوستی بین مسلمانان، آنها را دو به دو با یکدیگر برادر اعلام کرد. این کار پیامبر گامی در جهت ایجاد امت اسلامی بود. رسول خدا،

علی بن ابیطالب (علیه السلام) را به برادری خود برگزید.

● **پیمان نامه سیاسی:** علاوه بر مسلمانان، تعدادی از قبایل یهود نیز در شهر مدینه و اطراف آن سکونت داشتند.

برخی از مفاد پیمان نامه سیاسی

- مسلمانان امت واحدی هستند و نباید ولایت کافران را بر خویش بپذیرند.
- مسلمانان باید عدالت پیشه باشند و در برابر ستمگران متحد گردند.
- مسلمانان باید یار و غمخوار هم و یاری کننده فقیران باشند.
- یهودیان و مسلمانان باید اختلافات خود را به صورت مسالمت آمیز پایان دهند.
- یهودیان در انجام مراسم دینی خود آزاد خواهند بود.
- هرگاه مدینه مورد حمله دشمن قرار گرفت، یکی از آن دفاع خواهند کرد.
- در موقع اختلاف، آخرین داور، رسول خدا خواهد بود.

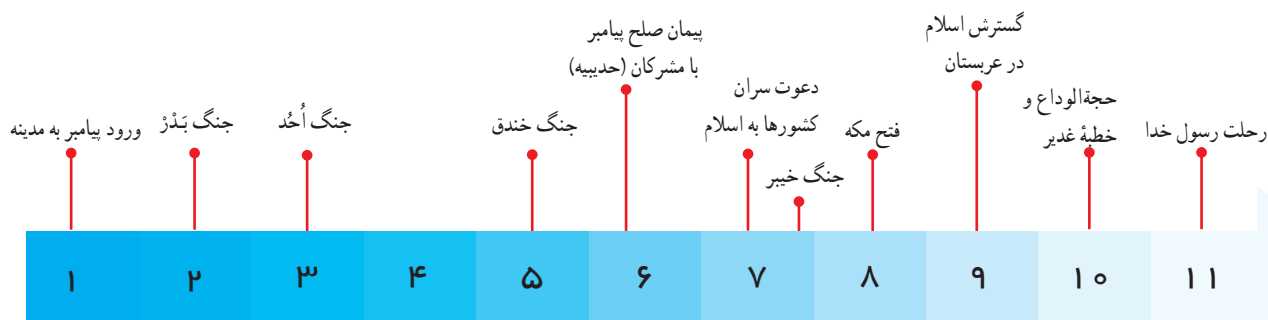
پیامبر لازم می دانست میان ساکنان مدینه اتحاد سیاسی برقرار شود. از این رو، پیمان نامه ای تنظیم شد و مسلمانان و یهودیان متعهد شدند که به آن عمل کنند. تدوین و امضای این پیمان نامه، در واقع اعلام رسمی تأسیس حکومت اسلامی به رهبری پیامبر در شهر مدینه بود.

● **نبردهای دوران پیامبر:** از زمان مهاجرت حضرت رسول به مدینه تا رحلت ایشان، چندین جنگ میان مسلمانان و دشمنان آنان رخ داد، از جمله جهاد ابتدایی در زندگانی پیامبر اکرم (علیه السلام)؛ به عنوان نمونه به جنگ بدر اشاره می کنیم، به برخی از این جنگ ها غزوه* و به برخی دیگر سریه* گفته می شود. پیامبر اسلام بر خلاف زمامداران آن زمان، هرگز برای کشورگشایی و به دست آوردن غنیمت اقدام به جنگ نمی کرد و به عهد و پیمان های خود وفادار بود. در جنگ های اُحد و خندق، این مسلمانان بودند که مورد حمله مشرکان قرار گرفتند و ناگزیر شدند از خود دفاع

کنند. برخی جنگ ها نیز برای دفع تهدیدهای خطرناک دشمنان رخ داد؛ برای نمونه پس از آنکه برخی قبایل یهود پیمان شکنی کردند و با مشرکان علیه مسلمانان متحد شدند، پیامبر ناگزیر شد با آنان نبرد کند.

پیامبر همواره پیروانش را به رعایت اصول اخلاقی و ارزش های انسانی در جنگ ها توصیه می نمود؛ او به ویژه سفارش می کرد با اسیران خوش رفتاری نمایند و از تخریب و غارت اموال مردم در جنگ پرهیز کنند. آن حضرت همچنین مراقب بود که مسلمانان همانند مشرکان رفتار نکنند.

از آنجایی که هدف دین اسلام هدایت همه مردم جهان است، پیامبر به فرمانروایان کشورهای مختلف از جمله ایران، روم، مصر و حبشه نامه نوشت و آنان را به اسلام دعوت کرد.

مهم ترین رویدادهای تاریخ اسلام از هجرت پیامبر تا رحلت آن حضرت (بر اساس سال های هجرت)

اخلاق، اصول و شیوه حکومت پیامبر

رسول خدا آراسته به صفات نیکی چون مهربانی، گذشت، پارسایی و ساده‌زیستی بود و بخل، حسد، آز و طمع در وجود او راه نداشت. او هدف از بعثت خود را ترویج ارزش‌های اخلاقی بیان می‌کرد و تربیت و رستگاری انسان‌ها را برتر و بالاتر از هر کار دیگر می‌شمرد.

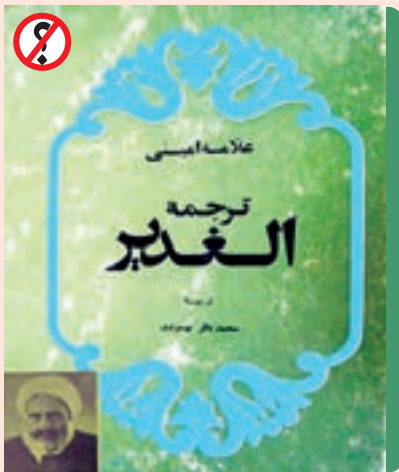
حضرت محمد ﷺ بر پایه تعالیم اسلام، نظام اجتماعی و حکومت جدیدی را بنیان نهاد که بر همکاری زمامداران و مردم استوار بود. آن حضرت از اصل مشورت برای مشارکت دادن مردم در امور حکومت به خوبی بهره می‌گرفت و پس از مشورت با اصحاب اقدام به تصمیم‌گیری در مسائل مهم سیاسی و نظامی می‌کرد. برای مثال در جنگ اُحد رأی جوانان را که اکثریت داشتند بر رأی خود ترجیح داد و در جنگ خندق، پیشنهاد سلمان فارسی را در کندن خندق و شیوه دفاع از شهر پذیرفت.

○ اجتماع غدیر خم

● **واقعه غدیر خم**: رسول گرامی اسلام هنگامی که از آخرین سفر حج باز می‌گشت، دستور داد تا همه زائران خانه خدا در محلی به نام غدیر خم توقف کنند. آن حضرت سپس برای جمعیت حاضر خطبه‌ای طولانی خواند و از آنان پرسید: «چه کسی نسبت به مؤمنان در تصمیم‌گیری از خودشان برتر و اولی‌تر است؟»؛ مسلمانان یک‌صدا گفتند خدا و پیامبرش در این امر، اولی‌تر هستند. پیامبر سپس دست علی (علیه السلام) را بالا برد و فرمود: «ای مردم، هر کس که من پیشوای او هستم، پس این علی پیشوای اوست؛ خداوندا، دوستداران او را دوست بدار و دشمنانش را دشمن باش».

پیامبر خدا همچنین از مسلمانان خواست که خطبه غدیر را به خاطر بسپارند و آن را برای دیگران بازگو کنند. پس از آن، حاضران جانشینی پیامبر را به حضرت علی (علیه السلام) تبریک گفتند.

یکی از آثار مهمی که درباره واقعه غدیر خم تألیف شده است، دایرة المعارف ۱۱ جلدی الغدیر است. مرحوم علامه امینی با چهل سال تلاش و مطالعه ده هزار جلد کتاب و سفر به کشورهای اسلامی و مطالعه کتابخانه‌های آنها، گزارش‌ها و روایات مربوط به واقعه غدیر را از منابع مختلف به‌ویژه منابع اهل سنت استخراج و گردآوری نموده است.

فعّالیت

۸- با مراجعه به قرآن کریم معنی آیه سوم سوره مائده را بنویسید و در باره رابطه آن با خطبه غدیر خم تحقیق کنید.

از رحلت پیامبر تا قیام کربلا (نینوا)

حضرت محمد ﷺ در ۲۸ صفر سال ۱۱ هجری در مدینه وفات یافت و در همان شهر به خاک سپرده شد. از رحلت رسول خدا تا شهادت امام حسین (علیه السلام) در سال ۶۱ هجری، رویدادهای سرنوشت‌ساز رخ داد که با مهم‌ترین آنها در این درس آشنا می‌شوید.

ماجرای سقیفه و جانشینی پیامبر

لحظاتی پس از رحلت رسول خدا و در حالی که علی (علیه السلام) و شماری از اصحاب مشغول مراسم خاک‌سپاری آن حضرت بودند، تعدادی از انصار و مهاجرین در محلی به نام سقیفه بنی‌ساعده گرد آمدند و درباره جانشینی پیامبر به گفت‌وگو پرداختند. هر دو گروه با نادیده گرفتن وصیت پیامبر در غدیر خم، مدعی بودند که خلافت و جانشینی رسول خدا حق آنان است. با توجه به اینکه از گذشته میان انصار رقابت و اختلاف وجود داشت، جمعی از حاضران در سقیفه، با ابوبکر که یکی از مهاجرین کهنسال بود، بیعت* کردند و بدین ترتیب وی به عنوان خلیفه اول شناخته شد. گروهی از مسلمانان با یادآوری خطبه پیامبر در غدیر، خواهان بیعت با حضرت علی (علیه السلام) بودند.

امام علی (علیه السلام) با آنکه در روز غدیر خم توسط پیامبر اکرم ﷺ جانشین پیامبر ﷺ معرفی شده بود اما به خاطر حفظ اسلام سکوت کرد.

خلیفه اول حدود دو سال خلافت کرد. او پیش از آنکه از دنیا برود، عمر بن خطاب را به جانشینی خود برگزید. عمر در دوران ده ساله حکومت خود کار فتوحات را که از اواخر دوران خلافت ابوبکر آغاز شده بود با جدیت دنبال کرد. سپاهیان اعزامی از سوی خلیفه دوم، علاوه بر بخش وسیعی از ایران، کشورهای سوریه، لبنان، فلسطین و مصر را نیز فتح کردند.

قلمرو اسلام تا سال چهارم هجری

عثمان، خلیفه سوم، توسط شورایی که عمر تعیین کرده بود به خلافت رسید. در زمان او برخلاف دو خلیفه نخست، زندگی تجملاتی و شیوه اشرافی رواج یافت و اطرافیان و کارگزاران خلیفه با ثروت به دست آمده از فتوحات به خوش گذرانی مشغول شدند. خاندان بنی امیه که تا هنگام فتح مکه، با اسلام و پیامبر مخالفت و دشمنی ورزیده بودند، در این زمان به مقام‌های مهم دست یافتند و بر بیت‌المال* مسلمانان مسلط شدند.

عثمان جمعی از صحابه و یاران نزدیک پیامبر مانند ابوذر، عمار و مالک اشتر را به دلیل آنکه از او و اطرافیان انتقاد می‌کردند، مجازات و تبعید کرد. عملکرد اطرافیان خلیفه سوم، نارضایتی گروهی از مسلمانان را برانگیخت. آنان از نقاط مختلف به مدینه آمدند و اعتراض خود را نسبت به عملکرد عاملانش اعلام کردند. امام علی (علیه السلام) تلاش زیادی کرد که مخالفان را آرام کند و مانع بروز درگیری و خونریزی شود، اما سرانجام معترضان خشمگین به خانه خلیفه هجوم بردند و او را کشتند.

حکومت امام علی (علیه السلام)

○ سیدرضی از عالمان و شاعران شیعه در قرن چهارم هجری است. وی بخشی از نامه‌ها و سخنان حضرت علی (علیه السلام) را در مجموعه‌ای به نام نهج البلاغه گردآوری نموده است.

امام علی (علیه السلام) فرزند ابوطالب در کعبه به دنیا آمد. آن حضرت دوران کودکی و نوجوانی را در خانه حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) و تحت تربیت وی به سر برد. امام علی (علیه السلام) نخستین مردی بود که به پیامبر اسلام ایمان آورد و همواره پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در راه گسترش اسلام یاری داد. شهادت و فداکاری امام علی (علیه السلام) و خوابیدن در بستر رسول خدا، سبب شد که پیامبر بدون آسیبی از مشرکان، مکه را به سوی مدینه ترک کند. دلاوری و شجاعت امیر مؤمنان در جنگ‌های دوران پیامبر مشهور است.

امام علی (علیه السلام) با اینکه جانشین پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود اما به خاطر حفظ اسلام سکوت کرد.

در دوران سه خلیفه قبلی، آن حضرت به تفسیر قرآن، تربیت شاگردان و پاسخ‌گویی به سؤالات دینی مردم می‌پرداخت. همچنین ایشان به عمران و آبادی و احداث نخلستان‌ها توجه زیادی داشت.

علی (علیه السلام) درباره چگونگی بیعت مردم با خود می‌فرماید:

«مکنده خدا من خواستار خلافت و علاقه مندر به حکومت نبودم؛ ولی شامرا دعوت و به آن وادار گردیدم.»

«نهج البلاغه، خطبه ۹۲»

پس از کشته شدن عثمان، مردم دریافتند که جامعه اسلامی بی‌سرپرست مانده است. بسیاری از مهاجرین و انصار خواهان بیعت با علی (علیه السلام) شدند، اما آن حضرت تمایلی به پذیرش خلافت نداشت. سرانجام با اصرار زیاد مردم، امام علی (علیه السلام) منصب خلافت را پذیرفت. اکثر مهاجرین و انصار به جز تعدادی از اشراف بنی امیه با امام (علیه السلام) در مسجد مدینه بیعت کردند.

● شورش و جنگ علیه حکومت امام علی (علیه السلام): اصرار علی (علیه السلام) بر عمل به قرآن و سنت پیامبر و اجرای عدالت، موجب

مخالفت و دشمنی ریاست طلبان و ثروت اندوزان شد. این گروه چون اطمینان یافتند که امام به دلخواه آنان عمل نخواهد کرد، به فتنه جویی پرداختند و سه جنگ جمل، صفین و نهروان را بر آن حضرت تحمیل کردند. از آنجا که امام علی (علیه السلام) هیچ گونه تمایلی به جنگ و خونریزی میان مسلمانان نداشت، کوشید ابتدا با نصیحت بیعت شکنان و اتمام حجت با آنان از جنگ جلوگیری کند، اما شورشیان اقدام به جنگ کردند. امام در جنگ جمل بیعت شکنان را شکست داد. در صفین امام علی (علیه السلام) به مقابله با سپاه معاویه رفت و آنها را ظالمین نامید. پایداری یاران حضرت علی (علیه السلام) به ویژه مالک اشتر آثار شکست را بر چهره سپاه ستمگر آشکار ساخت، اما در آخرین لحظات، نیرنگ عمروعاص مانع پیروزی سپاهیان امام علی (علیه السلام) شد.

رویدادهای زمان خلافت حضرت علی (علیه السلام)

راهنما

- شهرها
- ✕ محل جنگ‌ها
- مسیر حرکت سپاهیان

فعالیت

۱- پس از مطالعه درس، با یکدیگر همفکری کنید و دلایل بروز فتنه‌ها و جنگ‌ها علیه حکومت امام علی (علیه السلام) را بیان کنید.

ویژگی‌ها و دستاوردهای حکومت امام علی

حضرت علی (علیه السلام) حدود ۵ سال مطابق تعالیم اسلام و روش (سنت) حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) حکومت کرد. امام در ابتدای حکومت خود، برای دفع تهدیدات بیعت‌شکنان و دشمنان عدالت از مدینه رهسپار عراق شد و شهر کوفه را مرکز خلافت خود قرار داد.

مهم‌ترین ویژگی‌ها و دستاوردهای حکومت آن حضرت عبارت بودند از:

- ۱- حکومت‌داری مبتنی بر دستورات قرآن و سنت رسول خدا (صلی الله علیه و آله).
- ۲- اصلاح بسیاری از انحرافات که در دین به وجود آمده بود.
- ۳- با وجود جنگ‌های متعدد، خدمات اقتصادی فراوانی در زمان حکومت امیر مؤمنان حضرت علی (علیه السلام) صورت گرفته است.

۴- ساده‌زیستی و مقابله با اشرافی‌گری: فتوحات مسلمانان اگرچه موجب ورود اسلام به سرزمین‌های پهناوری شد، اما ثروت و غنایم حاصل از فتوحات، سبب ثروت‌اندوزی و تقویت اشرافی‌گری در میان عده‌ای گردید. امام سعی می‌کرد با گفتار و کردار خویش توجه مردم را به ارزش‌های دینی و سنت پیامبر جلب نماید. خطبه‌های فراوانی از ایشان در این موضوع باقی مانده است. آن حضرت با زندگی بسیار ساده و به دور از تجملات، الگوی مناسبی برای دیگران بود.

۵- تأکید بر عدالت: در حکومت امام علی (علیه السلام) تمامی مسلمانان از احترام و حقوق برابر برخوردار بودند. امام در توزیع بیت‌المال هیچ مسلمانی را بر مسلمان دیگر برتری نمی‌داد و برای عرب و غیرعرب سهمی یکسان در نظر می‌گرفت. کسانی که پیش از آن، سهم بیشتری از بیت‌المال می‌گرفتند در برابر این شیوه عادلانه امام مقاومت کردند. آنها وقتی پی بردند که حضرت علی (علیه السلام) در اجرای عدالت مصمم است، به دشمنی با ایشان پرداختند.

۶- برگزیدن افراد صالح به حکومت ولایات: امام افراد را بر پایه شایستگی و لیاقت برای حکومت ولایات برمی‌گزید و حاضر نبود برای رسیدن به هدف، از اشخاص ناصالح و ستمگر استفاده کند. برخی از یاران علی (علیه السلام) به آن حضرت پیشنهاد می‌کردند که برای افرادی که برای حکومت مشکل ایجاد می‌کنند، مقام بدهد؛ امام می‌فرمود: «آیا من پیروزی را با ستم به دست آورم؟».

معاویه پسر ابوسفیان که از زمان خلافت عمر حاکم شام (سوریه امروزی) بود، اعلام کرد در صورتی از امام اطاعت می‌کند که حکومت شام و مصر به او واگذار شود؛ اما امام با شناختی که از دشمنی امویان با اسلام و پیامبر داشت فرمود: خداوند دوست ندارد که من «گمراه‌کنندگان» را یاور خود قرار دهم.

○ صحنه‌ای از مجموعه تلویزیونی تاریخی امام علی (علیه السلام)؛ آیا شما این مجموعه را دیده‌اید؟

○ خانه منسوب به حضرت علی (علیه السلام) در کوفه

۷- مدارا با مخالفان : امام علی (علیه السلام) با مخالفان مدارا می کرد و از انتقادهای آنان ناراحت و خشمگین نمی شد و حتی سهمشان را از بیت المال نیز می پرداخت. امام زمانی با مخالفان برخورد می کرد که آنها دست به شمشیر می بردند.

صلح امام حسن (علیه السلام) با معاویه

پس از شهادت امیر مؤمنان در ۲۱ رمضان سال ۴۰ هـ. ق، مردم کوفه با امام حسن (علیه السلام) بیعت کردند. آن حضرت در نخستین روزهای خلافت، معاویه را از سرکشی و نافرمانی نهی کرد، اما معاویه با سپاهی عظیم، راهی عراق شد. امام قصد داشت در مقابل معاویه ایستادگی نماید، لذا امام حسن مجتبی (علیه السلام) با سپاهی به فرماندهی یکی از یاران خود عازم جنگ دفاعی با معاویه شدند (و سپس دو نفر دیگر را نیز به عنوان جانشین های اول و دوم سپاه خود، انتخاب نمودند). این در حالی بود که معاویه، با وعده های پول و مقام، فرماندهان سپاه امام حسن مجتبی (علیه السلام) را فریب داده و جذب خود نموده بود. در چنین اوضاعی، امام ناچار شد پیشنهاد صلح با معاویه را تحت شرایطی بپذیرد.

امویان (بنی امیه) بر مسند خلافت

معاویه بعد از تحمیل صلح بر امام حسن (علیه السلام) در شام (سوریه) به خلافت نشست. او سیاستمداری فریبکار بود و با دادن پول و مقام، اشخاص با نفوذ و قدرتمند را جذب خود می کرد. عمرو عاص یکی از این افراد بود؛ او که به طمع دست یافتن به حکومت مصر به معاویه پیوسته بود، نقش مهمی در جلوگیری از شکست معاویه در جنگ صفین داشت. معاویه به هیچ یک از تعهدات خود در پیمان صلح با امام حسن (علیه السلام) پایبند نماند. به دستور او بر منبر و در خطبه های نماز جمعه به امام علی (علیه السلام) بدگویی می شد. یاران و پیروان آن حضرت مورد آزار و شکنجه قرار می گرفتند. معاویه همچنین با توطئه ای، امام حسن (علیه السلام) را به شهادت رساند. او همچنین فرزندش یزید را به جانشینی خود، انتخاب و خلافت را موروثی کرد.

○ قبرستان بقیع، محل دفن امام حسن (علیه السلام)

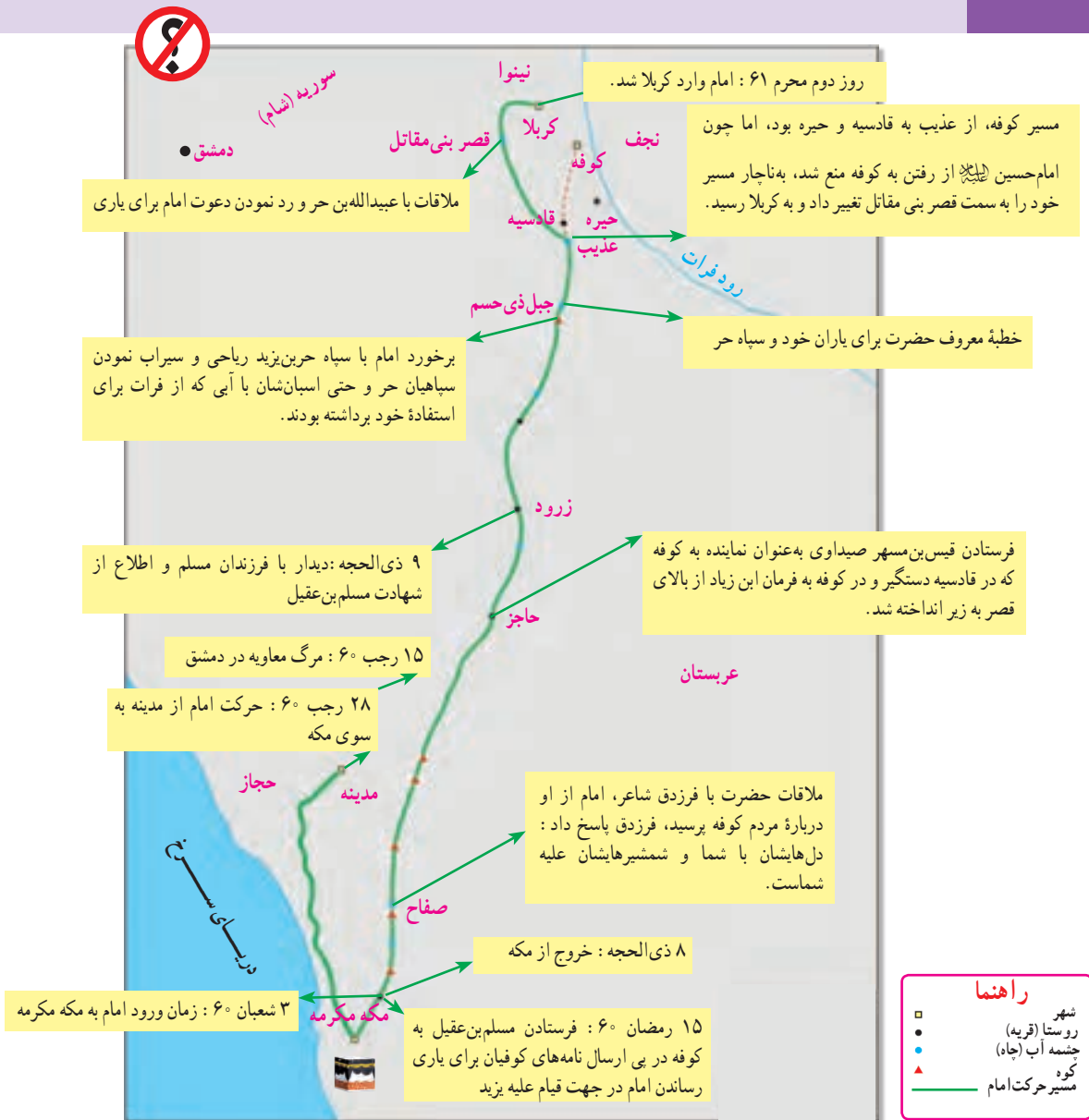
معاویه باید به کتاب خدا و سنت پیامبر عمل کند.
 • معاویه حق تعیین جانشین نداشته باشد.
 • امنیت جانی و مالی برای تمامی مردم عراق باید تأمین شود.
 • بیچ توطئه آشکار و پنهانی نباید علیه امام حسن (علیه السلام) و برادرش امام حسین (علیه السلام) انجام گیرد.

فعالیت

۲- کاربرگ شماره (۶) منشور حکومتی امام علی (علیه السلام) را انجام دهید.

۳- به طور گروهی با مراجعه به کتاب نهج البلاغه، چند عبارت از آن انتخاب کنید و با خط خوش روی مقوا بنویسید و در کلاس نصب کنید.

۴- با مطالعه درس، سه ویژگی برای حکومت معاویه بنویسید. این ویژگی ها چه مغایرتی با دستورات اسلام داشت؟

○ مسیر عبور کاروان امام حسین (علیه السلام) از مدینه به کربلا

قیام امام حسین (علیه السلام)

زمینه های قیام: امام حسین (علیه السلام) سال ها در کنار پدرش امیر مؤمنان و برادرش امام حسن (علیه السلام) در صحنه جهاد و مبارزه حاضر بود. آن حضرت پس از شهادت برادر، با سخنرانی و نامه های افشاگرانه علیه حکومت ظالمانه معاویه مبارزه کرد. پس از مرگ معاویه، پسرش یزید طبق وصیت او به خلافت رسید. یزید مانند جوانان دوران جاهلیت رفتار می کرد. ظلم و فساد آشکار او در جهان اسلام شهرت داشت.

امام حسین (علیه السلام) که نمی خواست با یزید بیعت نماید، با خانواده و بستگان خود از مدینه راهی مکه شد. امام قصد داشت که در پناه خانه خدا و با استفاده از ایام حج، مردم را برای مخالفت با حکومت ستمکار و فاسد یزید آماده کند. مردم کوفه که از حرکت آن حضرت به سوی مکه آگاه شده بودند با نوشتن نامه های فراوان، ایشان را به آن شهر دعوت کردند. امام نخست اعتنایی به آن نامه ها نکرد، اما با اصرار کوفیان، پسر عموی خود مسلم بن عقیل را روانه آنجا کرد. پس از ورود مسلم به کوفه، هزاران نفر با مسلم به نمایندگی از امام حسین (علیه السلام) بیعت کردند. امام نیز پس از دریافت نامه مسلم، عازم کوفه شد.

یزید با شنیدن اخبار کوفه، عبدالله بن زیاد را که مردی سنگدل و خونریز بود به حکومت آنجا منصوب کرد. عبدالله با ایجاد رُعب و وحشت مردم را ترساند و مسلم بن عقیل را دستگیر کرد و به شهادت رساند. او سپس مردم کوفه را وادار کرد که آماده جنگ با فرزند پیامبر شوند. سپاه یزید مانع رسیدن امام و یارانش به کوفه شدند و کاروان آن حضرت را ناچار به توقف در سرزمین گرم و خشک کربلا (نینوا) نمودند. لشکریان یزید که تعدادشان بسیار زیاد بود، امام حسین علیه السلام و یارانش را محاصره و در روز عاشورا جنگ را آغاز کردند. امام و یارانش که مرگ در راه عقیده و ایمان را سعادت و زندگی در سایه حکومت ستمگران را ننگ می دانستند، شجاعانه جنگیدند و در راه حق به شهادت رسیدند.

اهداف و دستاوردهای قیام کربلا

اینکه نیم قرن بعد از رحلت رسول خدا، فرد فاسد و گنه کاری چون یزید به عنوان خلیفه مسلمانان به قدرت رسید، نشان می دهد که جامعه اسلامی دچار انحراف بزرگی شده بود. فقط حرکتی عظیم مانند قیام کربلا و شهادت امام حسین و فرزندان، بستگان و یارانش می توانست از گسترش این انحراف جلوگیری کند.

○ حرم حضرت امام حسین علیه السلام و حضرت ابوالفضل العباس علیه السلام در کربلا (بین الحرمین)

امام حسین علیه السلام در وصیت نامه خویش، درباره هدف قیام خود فرموده است: «هدف من اصلاح امت جدم رسول الله، امر به معروف و نهی از منکر و پیاده کردن سیره* رسول الله و پدرم علی بن ابیطالب است».

حضرت زینب علیها السلام پس از شهادت برادر خود، در دوران اسارت با سخنرانی های روشنگرانه، اهداف قیام کربلا و چهره واقعی حکومت ستمکار بنی امیه را برای همگان آشکار کرد.

تاریخ گواهی می دهد که از آن پس قیام های زیادی در جهان اسلام و نواحی دیگر از قیام عاشورا الگو گرفته اند. این قیام تأثیر بسیاری در روحیه ظلم ستیزی مسلمانان به ویژه شیعیان بر جای نهاده است.

فعالیت

- ۵- انگیزه و اهداف امام حسین علیه السلام از قیام عاشورا چه بود؟ فهرست کنید.
- ۶- منظور از زنده نگه داشتن قیام ابا عبدالله علیه السلام چیست؟ گفت و گو کنید.
- ۷- در صورتی که در مدرسه به فیلم «روز واقعه» دسترسی دارید با راهنمایی معلم، بخش هایی از آن را تماشا کنید و سپس به سؤالات معلم پاسخ دهید.

اصحاب: اصحاب یا صحابه به کسانی گفته می‌شود که به پیامبر اسلام ایمان آورده و آن حضرت را یاری کرده باشند.

شُرک: بت پرستی و شریک قرار دادن برای خدا

مُشْرِک: بت پرست؛ کسی که برای خدا شریک قرار دهد.

اُمّت: گروهی از مردم یا جامعه‌ای مذهبی که تحت رهبری و هدایت یک پیامبر قرار دارند.

غزوه: به جنگ‌هایی گفته می‌شود که پیامبر گرامی اسلام در آنها حضور داشته و فرماندهی سپاه را عهده‌دار بوده است.

سَرِیّه: به جنگ‌هایی گفته می‌شود که رسول خدا در آنها حضور نداشت و فرماندهی سپاه را به فرد دیگری واگذار می‌کرد.

بیعت: به معنای عهد و پیمان و اظهار فرمانبرداری کردن؛ در تاریخ اسلام چنین مرسوم بود آن کس که پیمان فرمانبرداری می‌بست، دست خود را در دست پیامبر یا خلیفه یا امیر می‌گذاشت.

بیت‌المال: جایی که در آن مالی را که همهٔ مسلمانان در آن حقی دارند، نگهداری می‌کنند؛ در عهد خلفا عبارت بود از

خزانهٔ دولت اسلام و مرکز اموال و دفترهای دولتی

سیره: سیره یا سیرت به معنای راه، روش و رفتار است. در معارف اسلامی مترادف با تاریخ است و به مجموعهٔ اخبار و

روایات در بارهٔ شرح حال پیغمبر گفته می‌شود.

به کار بندیم

یکی از فعالیت‌ها را انتخاب کنید و انجام دهید.

۱- با رجوع به پایگاه الکترونیکی شبکهٔ رشد (www.Roshd.ir) دربارهٔ دلایل پیروزی مسلمانان در جنگ بدر و شکست

آنان در جنگ اُحُد، پژوهشی انجام دهید و گزارش آن را به صورت روزنامهٔ دیواری در کلاس نمایش دهید.

۲- به چند گروه تقسیم شوید و با رجوع به پایگاه الکترونیکی شبکهٔ رشد، در بارهٔ هریک از شخصیت‌های زیر ده سطر مطلب

تهیه کنید.

گروه ۱: بلال حبشی گروه ۲: سمیه همسر یاسر گروه ۳: عمار گروه ۴: ابوذر گروه ۵: مالک اشتر

۳- دربارهٔ یکی از فرزندان، بستگان و یاران امام حسین (علیه السلام) و نقشی که در واقعهٔ عاشورا ایفا کردند تحقیق و مطلبی

گردآوری کنید.